Vlaamse
Regering

Jan Jambon
Minister-president van de Vlaamse Regering
Vlaams minister van Buitenlandse Zaken, Cultuur, ICT en Facilitair Management

STRATEGISCHE VISIENOTA CULTUREEL ERFGOED

31.03.2021

INHOUD

I. HET CULTUREEL-ERFGOEDLANDSCHAP VAN DE TOEKOMST 6
II. ACHT BELEIDSPRIORITEITEN 11
1 VERDIEPEN VAN DE KENNIS OVER CULTUREEL ERFGOED EN CULTUREEL-ERFGOEDWERKING 11
1.1 Ontwikkelen langetermijnvisie 11
1.2 Op punt stellen van de monitoring van beleidsrelevante gegevens 12
1.3 Inzet op beleidsrelevant onderzoek 13
2 INZET OP EEN RIJK EN DIVERS CULTUREEL-ERFGOEDLANDSCHAP 14
2.1 Financiële versterking 14
2.2 De ondersteuning via het Cultureelerfgoeddecreet 15
2.3 Belang van samenwerken en netwerken 19
2.4 Duurzaamheid als kern van cultureel-erfgoedwerking 20
2.5 Eigenheid binnen een gemeenschappelijk kader 20
3 ERFGOEDZORG CENTRAAL 22
3.1 Accenten voor erfgoedzorg 22
3.2 Regierol voor een afgestemd depotbeleid 26
4 AANMOEDIGEN EN VERSTERKEN VAN DE DIGITALE TRANSFORMATIE 30
4.1 Het Museum van Vlaanderen en het belang van digitale interactie 30
4.2 Digitale transformatie vanuit een netwerkmodel 31
4.3 Vier pijlers in het beleid voor digitale transformatie 32
5 IEDEREEN VOOR ERFGOED, ERFGOED VOOR IEDEREEN 35
5.1 Iedereen voor erfgoed 35
5.2 Erfgoed voor iedereen 36
6 VERSTERKEN VAN DE ZAKELIJKE WERKING 39
6.1 Motivatie subsidievraag en belang van cultureel ondernemerschap 39
6.2 Een transparante financiering en de zakelijke basisinformatie in aanvragen 40
6.3 Het beperken van structuren en overhead 40
6.4 Goed bestuur 41
6.5 Een kwaliteitsvol personeels- en vrijwilligersbeleid 41
6.6 Ondersteuning voor de verdere kennisopbouw 42
7 STIMULEREN VAN DE INTERNATIONALE CULTUREEL-ERFGOEDWERKING 43
7.1 Structurele afstemming over internationaal beleid 43
7.2 Internationaal publieksbereik 44
7.3 Kennisdeling 44
7.4 Ondersteuning internationale werking 45
7.5 Internationale kaders en standaarden 45
8 AFSTEMMING BINNEN HET BREDERE CULTUURBELEID, MET ANDERE BELEIDSDOMEINEN EN BESTUURSNIVEAUS 47
8.1 Afstemming binnen het brede cultuurbeleid 47
8.2 Afstemming met andere beleidsdomeinen 49
8.3 Afstemming met andere bestuursniveaus 52

//

III. UITVOERING VAN HET CULTUREELERFGOEDDECREET 53
1 OPTIMALISERING CULTUREELERFGOEDDECREET 53
2 TOETSING BELEIDSPRIORITEITEN 55
2.1 Nadere bepaling bij decretale criteria 55
2.2 Aandachtspunten voor criterium Strategische Visienota Cultureel Erfgoed 55

WOORD VOORAF

Op 1 april 2021 leg ik als minister van Cultuur mijn Strategische Visienota Cultureel Erfgoed voor aan het Vlaams Parlement. Daarbij houd ik rekening met de beleidslijnen van het Vlaams Regeerakkoord 2019-2024 en bouw ik verder op mijn beleidsnota Cultuur en de conceptnota 'Naar een duurzame cultureel-erfgoedwerking in Vlaanderen' uit 2016. In mijn visienota concretiseer ik het cultureel-erfgoedbeleid door prioriteiten en aandachtspunten mee te geven voor de volgende beleidsperiode. Prioritair zijn die gericht op de uitvoering van het Cultureelerfgoeddecreet. Op die manier wil ik, voorafgaand aan toekomstige beleidsmaatregelen en subsidiebeslissingen, duidelijke accenten leggen en ook het debat stimuleren over wat essentieel is voor de vitaliteit en de verdere ontwikkeling van het cultureel-erfgoedlandschap in Vlaanderen. Uiteraard neem ik mijn verantwoordelijkheid voor Brussel en geldt deze visie ook voor de Nederlandstalige cultureel-erfgoedwerking in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest.

In samenspraak met het Departement Cultuur, Jeugd en Media startte ik een traject op voor de voorbereiding van deze strategische visienota. Een eerste stap hierin was het opstellen van een omgevingsanalyse en het in kaart brengen van de uitdagingen voor de cultureel-erfgoedsector. Hiervoor vertrokken we van het beleidsadvies en de sectoranalyse, eind 2019 opgesteld door de Adviescommissie cultureel erfgoed en de voorzitters en ondervoorzitters van de beoordelingscommissies uit de grote cultureel-erfgoedronde 2019-2023. Eind 2020 werden het beleidsadvies en de sectoranalyse geactualiseerd, na de erfgoedconvenantenronde 2021-2026. FARO, Vlaams steunpunt voor cultureel erfgoed en mijn departement formuleerden opmerkingen en aanvullingen op deze teksten en stemden hierover af met de Adviescommissie.

De volgende stap was de terugkoppeling van de voorlopige bevindingen met de brede cultureel-erfgoedsector. In het voorjaar van 2020 organiseerden we overleg met de erkende en gesubsidieerde organisaties. Zo werden alle erkende en gesubsidieerde musea, archiefinstellingen en erfgoedbibliotheken, de regionale en landelijke dienstverlenende rollen, en ook de erfgoedtijdschriften betrokken bij de opmaak van de visienota. Daarnaast planden we thematisch overleg, overleg met andere beleidsdomeinen en een dialoog met de Vereniging van Vlaamse Steden en Gemeenten en de Vlaamse Gemeenschapscommissie. Ook de Strategische Adviesraad voor Cultuur, Jeugd, Sport en Media bezorgde ons haar 'Advies in aanloop naar de Strategische Visienota Kunsten en de Strategische Visienota Cultureel Erfgoed'. De sectorale belangenbehartiger, Overleg Cultureel Erfgoed, was nauw bij de gesprekken betrokken. In samenspraak met hen organiseerden we een afsluitend overleg met vertegenwoordigers van de deelsectoren, om de bevindingen en de resterende knelpunten te bespreken.

Doorheen het hele traject toonde de cultureel-erfgoedsector zich erg geëngageerd. Heel wat deelsectoren bezorgden ook bijkomende nota's en analyses. Via de belangenbehartiger nam de sector ook gemeenschappelijke standpunten in. Globaal is er eensgezindheid over de uitdagingen voor de cultureel-erfgoedsector.

Op basis van de lacunes in de analyse beslisten we in het voorjaar 2020 om voor drie thema's bijkomend onderzoek te laten uitvoeren door FARO. Het gaat om: depotuitdagingen, zes internationale tendensen en meerstemmigheid, inclusie en representativiteit. We hielden daarnaast ook rekening met andere belangrijke trajecten en ontwikkelingen die impact hebben op cultureel-erfgoedwerking, zoals de geplande optimalisatie van het Cultureelerfgoeddecreet. Wat nu voorligt zijn de uiteindelijke krijtlijnen voor het cultureel-erfgoedlandschap van de toekomst. De omgevingsanalyse voeg ik als bijlage aan deze visienota toe.

I. HET CULTUREEL-ERFGOEDLANDSCHAP VAN DE TOEKOMST

Vandaag houdt het coronavirus al een jaar lang de samenleving in zijn greep. De crisis toont aan hoezeer we cultuur nodig hebben, voor onze ontwikkeling als individu, maar ook als maatschappelijk bindmiddel. In cultuur ontmoeten we elkaar, leren we nieuwe zaken, herkennen we ons – of net niet. Cultuur daagt ons uit na te denken wie we zijn en waarom we doen wat we doen.

Cultureel-erfgoedorganisaties zijn, zoals alle onderdelen van de cultuursector, sterk geraakt door de coronacrisis, al varieert de impact van organisatie tot organisatie. De fysieke publiekswerking viel een tijdlang stil en werd vervolgens slechts geleidelijk en onvolledig hernomen. Tentoonstellingen, leeszaalwerking, publieksactiviteiten, het educatieve aanbod… maar ook heel wat dienstverlening, projectwerking en vrijwilligers voelen de gevolgen daarvan tot op vandaag. Veel collectiegebonden taken konden wel gecontinueerd worden, zeker na de eerste periode van quasi-lockdown. De crisis zorgde eveneens voor een versnelling op het digitale vlak door de grote nood aan digitale beleving.

De crisis heeft uiteraard een financiële impact op de cultureel-erfgoedsector, zeker bij musea die veel inkomsten halen uit publieksactiviteiten. De impact is nog groter bij kwetsbare groepen die actief zijn in de sector zoals freelancers en mensen zonder vast contract of leveranciers: tentoonstellingsbouwers, restaurateurs, gidsen …

Voor het opvangen van deze gevolgen maakte ik heel wat middelen vrij. In het najaar van 2020 lanceerde ik het Noodfonds Cultuur met een budget van 30 miljoen euro, waarvan 4,8 miljoen euro naar de cultureel-erfgoedsector ging. In het kader van het relancebeleid voorzie ik 5 miljoen euro voor het digitaliseren van collecties en 2 miljoen euro voor de verdere ontwikkeling van erfgoeddatabanken. Ten slotte konden cultureel-erfgoedorganisaties ook intekenen op de culturele activiteitenpremie, die 35 miljoen euro voorzag om organisaties te ondersteunen voor het heropstarten van hun activiteiten.

Gelukkig gloort er stilaan licht aan het einde van de tunnel, al zullen we de gevolgen nog een hele tijd met ons meedragen. Daar moeten we rekening mee houden bij de plannen die we maken én in de beoordeling van dossiers. We moeten realistisch zijn, maar ook ambitieus. Cultuur speelt immers een cruciale rol in het maatschappelijke herstel na corona.

Traditie is het vuur doorgeven en niet de as aanbidden

Traditie is het vuur doorgeven en niet de as aanbidden. Deze uitspraak wordt in varianten toegeschreven aan Gustav Mahler (1860-1911), Thomas More (1478-1535) en Benjamin Franklin (1706-1790). De drie historische heren duiden elk vanuit hun vakgebied de noodzaak om voort te bouwen op de verworvenheden uit het verleden, maar dan wel op een nieuwe en levendige

manier. Die levendigheid schuilt in de gloed van het vuur, en dat wil je brandend houden en doorgeven. Je moet er ook moeite voor doen: het doorgeven en het vernieuwen gaat niet vanzelf. Maar as is ook heel vruchtbaar. Zo kunnen tradities voorbijgaan en tegelijk aanleiding zijn voor nieuwe tradities.

Het is een uitspraak die mooi past bij mijn visie voor de toekomst van het cultureel-erfgoedlandschap in Vlaanderen: ik wil het enthousiasme voor erfgoed aanwakkeren, het vol vuur tonen en het zorgvuldig doorgeven aan de toekomstige generaties. Het is mijn ambitie om het Vlaamse cultureel erfgoed op de kaart te zetten, in binnen- en buitenland.

Met mijn cultureel-erfgoedbeleid wil ik drie doelstellingen bereiken:

- de dynamiek, de eigenheid en de uitstraling van het Vlaamse cultureel-erfgoedveld en de cultureel-erfgoedwerking waarborgen én stimuleren;
- de digitale transformatie aanmoedigen en versterken;
- de huidige en toekomstige generatie warm maken voor het rijke en diverse erfgoed in Vlaanderen.

Daartoe bepaal ik kaders, standaarden en maatregelen voor de zorg voor en omgang met cultureel erfgoed én neem ik een faciliterende rol op die de ontwikkelingen in de sector en het bredere veld ten volle stimuleert. Beide dynamieken zijn belangrijk voor de sector en ons erfgoed: een duidelijk richtinggevend kader, in combinatie met initiatief van onderuit.

De dynamiek, de eigenheid en de uitstraling van het Vlaamse cultureel-erfgoedveld en de cultureel-erfgoedwerking waarborgen én stimuleren

In deze strategische visienota focus ik me vooral op de uitvoering van het Cultureelerfgoeddecreet en richt ik me op de erkende en gesubsidieerde organisaties. Daarnaast wil ik benadrukken dat ik ook andere instrumenten voor ogen heb om de dynamiek, de eigenheid en de uitstraling van het cultureel-erfgoedveld en cultureel-erfgoedwerking in Vlaanderen te waarborgen en te stimuleren.

Zo zijn er in Vlaanderen heel wat unieke objecten en collecties die bewaard moeten blijven omwille van hun bijzondere archeologische, historische, cultuurhistorische, artistieke of wetenschappelijke betekenis. Met het Topstukkendecreet beschermen we deze unieke cultuurgoederen en zorgen we ervoor dat zeldzame en onmisbare voorwerpen en verzamelingen in Vlaanderen niet verloren gaan. Een actief beleid rond topstukken vind ik cruciaal. Dat beleid moet gericht zijn op een verwerving van topstukken, op een betere bewaring en behoud, en op wetenschappelijk onderbouwd onderzoek over conservatie en restauratiebeleid. Tijdens deze beleidsperiode wil ik ook de samenwerking tussen publieke en private partners bevorderen. Bovendien wil ik inzetten op het invoeren van een meer performante regeling tot inbetalinggeving van kunstwerken om te voldoen aan successierechten, en het invoeren van een voorkooprecht bij publieke veilingen. Ook de invoering van een indemniteitsregeling voor inkomende bruiklenen staat hoog op de agenda. Een dergelijke regeling zal onze cultureel-erfgoedorganisaties mee de nodige zuurstof geven om belangrijke internationale tentoonstellingen mogelijk te maken.

We mogen terecht trots zijn op onze topstukken. Nog deze beleidsperiode plan ik op een belangrijke erfgoedlocatie in Vlaanderen een Topstukkententoonstelling, waarin 100 Vlaamse – bekende en onbekende – topstukken de plek krijgen die ze verdienen: in de schijnwerpers. Zo

vestigen we de aandacht van het brede en het internationale publiek op de rijkdom en verscheidenheid van het nog in Vlaanderen bewaarde 'erfgoed van uitzonderlijk belang'. Ook het ruim verspreiden van een op het brede publiek gerichte Topstukkenpublicatie, het verder ontwikkelen van de online Topstukkendatabank tot een performant communicatiemiddel en de organisatie van bijzondere 'topstukmomenten' beschouw ik als opportuniteiten. Openbaar Kunstbezit Vlaanderen bouwde hier bijvoorbeeld relevante expertise in op.

Ik wil ook wijzen op het belang van een complementair en deskundig aankoopbeleid voor topstukken. Strenge aankoopcriteria zorgen ervoor dat uitsluitend topstukken die zeldzaam en onmisbaar zijn, kwaliteitsvolle en internationaal relevante sleutelwerken of scharnierwerken binnen het oeuvre van een kunstenaar in aanmerking komen voor aankoop. De aankopen van Van Ostaijens handschrift *Bezette Stad* of Wesselmanns *Great American Nude* zijn in deze richtinggevend. Zonder een aankoopbeleid is het verwerven én bijgevolg publiek ontsluiten van topstukken, sleutelwerken of scharnierwerken onmogelijk. Ook voor wetenschappelijk onderzoek biedt het een relevante verrijking. De komende maanden hoop ik nog enkele belangrijke aankopen te mogen voorstellen.

De Vlaamse overheid beheert zelf een aantal musea, waaronder Mu.ZEE, het Kasteel van Gaasbeek, het Roger Raveelmuseum, KMSKA en M HKA. Met hen is er een bijzondere band. Bovendien zijn KMSKA en M HKA omwille van hun internationale reikwijdte en schaalgrootte aangeduid als cultureel-erfgoedinstelling. Om hun werking verder te verrijken en verdiepen, is er nood aan een specifieke ondersteuning en permanente afstemming. Daarom houd ik de huidige ondersteuningsmethodiek tegen het licht. Van KMSKA en M HKA verwacht ik dat ze een voortrekkersrol blijven opnemen binnen het Vlaams cultureel-erfgoedlandschap en volop inzetten op samenwerken en netwerken.

Om onze Vlaamse meesters op de kaart te zetten, zorg ik ervoor dat het KMSKA na jarenlange sluiting en een grondige renovatie opnieuw de deuren van het vernieuwde museum kan openen. Als minister van Cultuur kijk ik bijzonder uit naar dat historisch moment. Ook een nieuw M HKA staat gepland. De nodige infrastructurele en institutionele stappen volg ik zorgvuldig op voor een adequate werking van het toekomstige museum. Ik investeer in beide musea omdat ze met hun architectuur en collecties een belangrijk deel uitmaken van een breder cultuur-toeristisch verhaal.

Het cultureel-erfgoedlandschap omvat natuurlijk meer dan enkel topstukken en topcollecties. Een netwerk van diverse kleinere en grotere actoren zet zich in voor een rijke diversiteit aan erfgoed en erfgoedpraktijken. Het engagement van gesubsidieerde organisaties is noodzakelijk, maar de inzet van de vele cultureel-erfgoedgemeenschappen en vrijwilligers is even onontbeerlijk. Ik wil hun belang benadrukken. Enkel wanneer voldoende mensen zich met kennis en gedrevenheid inzetten voor het behouden en doorgeven ervan, blijft erfgoed levend en relevant. Een goed vrijwilligersbeleid en het begeleiden en ondersteunen van cultureel-erfgoedgemeenschappen beschouw ik dan ook als cruciaal voor een sterke cultureel-erfgoedwerking.

Het bewaren en actueel houden van erfgoed is mensenwerk. Vakmanschap is een vorm van niet-tastbaar erfgoed dat in de hoofden en handen van mensen zit: kennis en vaardigheden met wortels in traditie. Vakmanschap wordt cultuurbreed gezien: het kan gaan om ambachten, maar bijvoorbeeld ook om bepaalde toegepaste kunsten of podiumkunsten. Levende tradities, gebruiken en ambachten verbinden mensen met elkaar en vergroten de betrokkenheid bij ons erfgoed. Oude praktijken kunnen bovendien tot nieuwe creaties leiden.

Het doorgeven van vakmanschap is nodig om het erfgoed levend te houden. Elke 20 jaar wordt nabij Kyoto de grote tempel van Ise herbouwd. Al eeuwen houdt men vast aan het ritme van afbreken en weer opbouwen, waarbij de oude tempel telkens dient als voorbeeld voor de nieuwe. De mensen die aan de vorige tempel bouwden, geven hun kennis en eeuwenoud vakmanschap door aan zij die werken aan de nieuwe tempel. Door het voortdurend herbouwen wordt niet alleen de tempel behouden, maar net zo goed het kunnen bouwen van de tempel zelf. Het vernieuwen vraagt om aandacht en continuïteit.

Ook ik wil investeren in het doorgeven van kennis en vakmanschap, zodat de kennis en kunde van generatie op generatie gevrijwaard blijft. Daarom zal ik nog dit jaar de beurzen vakmanschap in een meester-leerlingtraject verfijnen en opnieuw lanceren.

De digitale transformatie aanmoedigen en versterken

Een speerpunt in het cultureel-erfgoedveld van de toekomst moet digitalisering zijn. Ik wil onze erfgoedactoren in de almaar wijzigende wereld aanmoedigen en versterken om inhoudelijk en zakelijk-organisatorisch met de digitale transformatie aan de slag te gaan. Inspelen op die steeds veranderende omgevingsfactoren is een uitdaging voor de toekomst. Gelukkig is het erfgoedveld bij uitstek een dynamisch veld. Erfgoedactoren zullen nieuwe vormen van samenwerking, van presentatie en participatie moeten verkennen. Een verdere digitalisering speelt daar een cruciale rol in. Zo zullen cultureel-erfgoedorganisaties een realistische en duurzame visie moeten ontwikkelen op digitalisering en hun uitdagingen in kaart brengen. Niet alle doelgroepen zijn even vertrouwd met nieuwe technologieën en de evolutie in de technologie is zo snel, dat het quasi onmogelijk is om langetermijnstrategieën te ontwikkelen. Hoe kan een plan van aanpak opgesteld worden dat digitalisering als onlosmakelijk onderdeel ziet van de verwezenlijking van de missie en de visie van de erfgoedorganisatie? Veel erfgoed zal binnen afzienbare tijd puur digitaal zijn, denk aan e-mails, digitale foto’s en filmpjes. Hoe daar mee om te gaan? Als minister van cultuur zie ik hierin wel een belangrijke regierol weggelegd voor de Vlaamse overheid, in samenspraak met de steden en gemeenten.

Flankerend aan de nood aan digitale transformatie beklemtoon ik dat we voor het toekomstige Museum van Vlaanderen resoluut de kaart van digitale innovatie trekken. Het nieuwe virtuele museum wordt een innovatieve facilitator van de bestaande erfgoedpresentaties in Vlaanderen. De meeste musea tonen slechts een fractie van hun erfgoedcollecties, aangezien de expositieruimte beperkt is. Sommige objecten zijn ook te groot of te kwetsbaar om op te nemen in een presentatie. Dankzij de moderne technologieën kunnen objecten verborgen in depots toch gepresenteerd worden. Dit geldt evenzeer voor het vaak kwetsbare documentaire erfgoed in onze archiefinstellingen en erfgoedbibliotheken. De moderne technologieën bieden bovendien de mogelijkheid tot andere, aanvullende ervaringen in vergelijking met de traditionele collectiepresentaties en -raadpleging. Samen met het erfgoedveld wil ik een pioniersrol opnemen en nadenken op welke wijze diverse uitingen van onze cultuurgeschiedenis technologisch en digitaal het best gepresenteerd worden aan het publiek: verrijkt met beeld en geluid, met mogelijkheden tot interactie, met augmented reality...

De huidige en toekomstige generatie warm maken voor het rijke en diverse erfgoed in Vlaanderen

Mijn doelstelling om de huidige en toekomstige generatie warm te maken voor het rijk en divers erfgoed in Vlaanderen sluit daar naadloos bij aan. De hele samenleving moeten we proberen

betrekken bij het erfgoed. Cultureel erfgoed duidt waar we vandaan komen, wie we zijn en hoe we ons ontwikkelen. Het vormt mee onze identiteit: bij veranderingen kan het herkenning bieden en houvast geven – maar even goed kan het ons uitdagen en zaken tonen die we niet kennen. De verhalen over en achter ons cultureel erfgoed moeten zo veel mogelijk mensen, jong en oud, in binnen- en buitenland, bereiken. Ze moeten eigentijds zijn en aansluiten bij het Vlaanderen en de wereld van vandaag. Daarnaast vind ik het belangrijk dat we leren van erfgoed en de kennis van onze geschiedenis vergroten en verdiepen. Het ontsluiten van het diverse erfgoed van Vlaanderen en het nog bekender maken bij het brede publiek is de slagzin. Daarom blijven participatie, toeleiding, presentatie en promotie enorm belangrijke facetten in de werking van de brede cultureel-erfgoedsector.

Acht beleidsprioriteiten

In deze visienota richt ik mij in hoofdzaak op de ondersteuning van erkende en gesubsidieerde cultureel-erfgoedorganisaties via het Cultureelerfgoeddecreet. Ik verduidelijk mijn doelstellingen voor deze spelers aan de hand van een aantal beleidsprioriteiten bij de uitvoering van het Cultureelerfgoeddecreet. Het zijn belangrijke aandachtspunten om de komende jaren het cultureel-erfgoedbeleid vorm te geven en te concretiseren, prioritair wat betreft het erkennen en ondersteunen van cultureel-erfgoedorganisaties. Dat maakt het meteen ook tot een leidraad die de beoordelaars moet bijstaan in hun werkzaamheden.

Het mag duidelijk zijn dat deze visienota geen eindpunt is, maar een startpunt om met de uitdagingen aan de slag te gaan. Bijkomende initiatieven en noodzakelijke optimalisaties, bijvoorbeeld aan het Cultureelerfgoeddecreet, zullen steeds gebeuren in samenspraak met de brede sector: de regionale en de landelijke spelers, het steunpunt, de belangenbehartiger en de lokale overheden.

Op basis van mijn inzichten en het uitgebreide voortraject dat gelopen werd, koos ik ervoor om mijn beleidsprioriteiten te clusteren rond acht thema's. De krachtlijnen ervan licht ik in het tweede luik van de nota toe. Ze luiden als volgt:

1. Verdiepen van de kennis over cultureel erfgoed en cultureel-erfgoedwerking
2. Inzet op een rijk en divers cultureel-erfgoedlandschap
3. Erfgoedzorg centraal
4. Aanmoedigen en versterken van digitale transformatie
5. Iedereen voor erfgoed – erfgoed voor iedereen
6. Versterken van de zakelijke werking
7. Stimuleren van de internationale cultureel-erfgoedwerking
8. Afstemming met brede cultuurbeleid, andere beleidsdomeinen en bestuursniveaus

Tot slot belicht ik in een derde luik nog kort de geplande wijzigingen aan het Cultureelerfgoeddecreet en nadere bepalingen en aandachtspunten die ik aan de beoordelingscommissies aanreik om de dossiers zo goed mogelijk te beoordelen.

II. ACHT BELEIDSPRIORITEITEN

1 VERDIEPEN VAN DE KENNIS OVER CULTUREEL ERFGOED EN CULTUREEL-ERFGOEDWERKING

1.1 ONTWIKKELEN LANGETERMIJNVISIE

Een minister van cultuur werkt het beleid uit voor een legislatuur. Cultureel erfgoed beperkt zich echter niet tot één legislatuur. Het is het resultaat van de arbeid en creativiteit van tientallen generaties, die een periode van eeuwen overspant.

Het omgaan met cultureel erfgoed vraagt dus bij uitstek om een bredere visievorming op langere termijn. Wat is ons cultureel erfgoed en wat kan het zijn? Wat vinden wij waardevol en waarom? Wat is de maatschappelijke rol en de meerwaarde van cultureel-erfgoedorganisaties in een veranderende wereld? Welke nieuwe noden zijn er ontstaan op het vlak van ondersteuning en dienstverlening?

Een bijzonder aandachtspunt bij de visieontwikkeling is de invulling van wat cultureel erfgoed is en kan zijn. In de praktijk blijken de grenzen van 'cultureel erfgoed' niet altijd even duidelijk te zijn. Sommige zaken lijken strikt genomen niet binnen de decretale definities te passen, terwijl ze wel waardevol en zinvol zijn. Het gaat bijvoorbeeld over het omgaan met de collectieve herinnering en beeldvorming, lokale verhalen en gebeurtenissen, culturele biografie of mondelinge geschiedschrijving als erfgoedpraktijk. Cultureel-erfgoedactoren beschouwen dat vaak als vormen van immaterieel erfgoed, maar dat past niet – of toch niet noodzakelijk – onder de decretale invulling, die in de lijn ligt van de definiëring binnen de UNESCO-conventie voor het borgen van immaterieel cultureel erfgoed van 2003. Die interpretatiemoeilijkheden leiden tot onnodige verwarring, ook voor aanvraagdossiers en het toezicht op het gebruik van de subsidies.

Er moet in kaart worden gebracht over welke praktijken er precies onduidelijkheid is én de grens met andere disciplines en beleidsdomeinen moet ook duidelijk zijn. Ik denk met name aan de grens van cultureel-erfgoedwerking met zowel onroerend-erfgoedwerking als met (academische) geschiedschrijving. Zeker het onderscheid tussen onroerend en cultureel erfgoed wordt vaak als artificieel ervaren. In realiteit is er vaak overlap en wordt, zeker door het publiek, het onderscheid niet gemaakt. We moeten ons dan ook de vraag durven stellen of een dergelijk decretaal onderscheid op termijn nog wel zinvol en nuttig is.

Bij het actualiseren van de visie op immaterieel erfgoed, die tegen eind 2021 afgerond wordt, is het belangrijk dat Vlaanderen zich internationaal blijft inschrijven in het UNESCO-discours. Dat neemt niet weg dat ook op dit vlak de interpretatie en grenzen van de decretale definities verder verkend en verruimd kunnen worden.

Het op punt stellen van een langetermijnvisie vraagt een diepgaande reflectie en dialoog. Ik start daarom met structureel beleidsoverleg, gericht op het systematischer afstemmen over langetermijnevoluties die relevant zijn voor de sector. Zowel voor de sector als het beleid zou een meer permanente dialoog een grote meerwaarde betekenen. De visienota voor de volgende beleidsperiode zal op die manier kunnen terugvallen op een breder traject van visieontwikkeling, mogelijk te koppelen aan een actualisering van de langetermijnvisie uit de conceptnota 'Naar een duurzame cultureel-erfgoedwerking in Vlaanderen' uit 2016.

Uiteraard blijft de belangenbehartiger Overleg Cultureel Erfgoed de eerste gesprekspartner voor terugkoppeling met de sector én deelsectoren en voor het innemen en vertolken van gemeenschappelijke standpunten. De cultureel-erfgoedsector heeft nood aan een sterke en onafhankelijke belangenbehartiger. De voorbije jaren zijn hier grote stappen in gezet en de meerwaarde is duidelijk, maar het is aan de sector om de werking verder uit te bouwen én te ondersteunen.

1.2 OP PUNT STELLEN VAN DE MONITORING VAN BELEIDSRELEVANTE GEGEVENS

Beleidsmatig en met het oog op informatie-uitwisseling onder actoren is er een grote nood aan een vergelijkbare en kwaliteitsvolle dataset met beleidsrelevante gegevens. Momenteel gebeurt er onvoldoende dataverzameling op sectorniveau.

Dit heeft zowel betrekking op data over de erkende en gesubsidieerde actoren als over thema's zoals immaterieel erfgoed, topstukken of Collectie van de Vlaamse Gemeenschap. In het kader van het toezicht dienen de gesubsidieerde organisaties nu al jaarlijks een dataset in, maar deze datasets zijn gericht op individuele rapportering en lenen zich onvoldoende tot analyses op sectorniveau.

Vanaf najaar 2021 zal mijn departement in nauwe samenspraak met FARO en in afstemming met de sector bekijken in welke mate er voor de gesubsidieerde sector synergie mogelijk is met andere bestaande databronnen. Het doel is te komen tot een dataset die het departement periodiek opvraagt en die zoveel mogelijk automatisch gecontroleerd en verwerkt wordt. Voor de bevraagden moet steeds duidelijk zijn aan welke kennisnoden de bevraging beantwoordt en wat de relevantie is voor de sector. Het streven naar minimale planlast en het vermijden van dubbel bevragen staan daarbij voorop.

In dat kader zal er aandacht zijn voor het verfijnen van de registratie van de bezoekers en gebruikers. Momenteel volgt mijn departement enkel de registratie van de bezoekers aan museumzalen systematisch op. De cultureel-erfgoedwerking heeft evenwel een veel breder bereik, bijvoorbeeld via extra-muros publieksactiviteiten, voordrachten, workshops, raadpleging van collecties, digitaal bezoek en gebruik. Het verfijnen van de registratie zal afgestemd worden met de musea, en vervolgens met de hele sector.

Naast de kwantitatieve registratie van de bezoekers is ook het kwalitatieve publieksonderzoek belangrijk. Het afnemen en verwerken van een publieksonderzoek is bijzonder arbeidsintensief en de meeste cultureel-erfgoedorganisaties komen er niet toe om dit structureel aan te pakken. De komende periode zetten mijn departement, het Kenniscentrum Cultuur- en Mediaparticipatie en FARO daarom verder in op een laagdrempelige methodologie en breed inzetbare instrumenten voor publieksonderzoek.

1.3 INZET OP BELEIDSRELEVANT ONDERZOEK

Heel wat culturele actoren voeren relevant onderzoek uit voor het op punt stellen of bijsturen van het beleid. In eerste instantie betreft dit de zogenaamde 'bovenbouw' (onder meer de steunpunten) en het departement Cultuur, Jeugd en Media. Om deze kennisvergaring efficiënt en complementair te laten verlopen, sloot het departement recent met de verschillende steunpunten een 'Afsprakenkader onderzoek'. De focus ligt daarbij op de samenwerking rond beleidsrelevant cultuuronderzoek en monitoring, om de mogelijkheden en de impact van het gevoerde onderzoek te versterken. Het departement en de steunpunten concretiseren het 'Afsprakenkader onderzoek' verder door de opmaak van een agenda beleidsrelevant cultuuronderzoek en een jaarlijkse onderzoekskalender.

Uiteraard is de academische sector hierbij een cruciale partner (zie II. 8.2.4 De academische sector) maar ook heel wat sectoractoren voeren beleidsrelevant onderzoek, met resultaten die interessant zijn voor de gehele sector. Het delen van die informatie wil ik maximaal aanmoedigen.

2 INZET OP EEN RIJK EN DIVERS CULTUREEL-ERFGOEDLANDSCHAP

Ik blijf inzetten op het verder versterken van het netwerk van collectiebeheerders en dienstverleners, met focus op een landelijke en regionale werking. Dankzij dit sterk uitgebouwde netwerk is er in het Vlaamse cultureel-erfgoedlandschap niet enkel aandacht voor de topwerken en collecties in grote instellingen, maar ook voor de talloze kleinere en lokale collecties, vaak bewaard door organisaties die cultureel-erfgoedwerking niet als hoofdtaak hebben.

2.1 FINANCIËLE VERSTERKING

Het Vlaams Regeerakkoord voorziet een verdere financiële versterking van de cultureel-erfgoedsector. Ook zonder de impact van corona staat de sector onder druk: het takenpakket en de professionalisering nemen toe, maar de noodzakelijke financiering volgt niet altijd.

Voor de werkingssubsidies op het Cultureelerfgoeddecreet voorzie ik verdere financiële versterking bij de grote cultureel-erfgoedronde 2024-2028. Vorig jaar verhoogde ik het budget voor de regionale dienstverlening door cultureel-erfgoedcellen al structureel met 26% voor de periode 2021-2026 (inclusief het afsluiten van vijf nieuwe convenants met intergemeentelijke samenwerkingsverbanden). Daarnaast zal ik de cultureel-erfgoedtijdschriften – en de bijhorende middelen - opnieuw opnemen in het Cultureelerfgoeddecreet. Voor het tijdschriftenbeleid voor de gehele cultuursector bleek dat een inbedding in de sectorale decreten de beste oplossing blijft.

Voor de projectwerking – van groot belang om de werking te versterken en om experiment en vernieuwing te faciliteren – blijf ik voldoende middelen voorzien. Bij de herziening van het decreet bekijk ik de mogelijkheden om de projectsubsidies ook open te stellen voor regionale projecten van organisaties met een kwaliteitslabel of werkingssubsidies op het Cultureelerfgoeddecreet.

Organisaties vinden nog te weinig de weg naar de projectondersteuning, zowel binnen als buiten het Cultureelerfgoeddecreet. Daarom wil ik die mogelijkheden duidelijker communiceren. Dat geldt ook voor Europese en internationale subsidies.

Ook versterk ik de cultureel-erfgoedsector via andere instrumenten dan het Cultureelerfgoeddecreet. Zo zet ik in op het verbeteren van de infrastructuur van de organisaties, onder andere de vernieuwing van het KMSKA, het nieuwe gebouw voor het M HKA en de tentoonstellingshal van Musea Brugge. Met de uitwerking van een indemniteitsregeling voor inkomende bruiklenen komt er zuurstof om in te zetten op projecten of tentoonstellingen met internationale uitstraling. Ik optimaliseer ook de regeling rond inbetalinggeving cultuurgoederen, wat bijdraagt aan de collectievorming van onze musea. Verder zet ik via het Topstukkenfonds in op de verwerving van topstukken en sleutelwerken en via het Kunstendecreet op de aankoop van

hedendaagse kunst. Via de beurzen vakmanschap wil ik rechtstreeks investeren in ‘mensen’, en met name in de individuele dragers van ons vakmanschap en (immaterieel) erfgoed. Voor de komende jaren voorzie ik hiervoor alvast middelen, in afwachting van de denkoefening rond een structurele verankering van deze beurzen in het kader van de actualisering van de beleidsvisie rond immaterieel erfgoed. Natuurlijk staan ook de transversale cultuurinitiatieven open voor cultureel-erfgoedactoren. Ik denk met name aan het bovenlokale cultuurdecreet voor erfgoedprojecten met een bovenlokale uitstraling.

2.2 DE ONDERSTEUNING VIA HET CULTUREELERFGOEDDECREET

Het Cultureelerfgoeddecreet is het voornaamste instrument van de Vlaamse overheid voor de ondersteuning van cultureel-erfgoedorganisaties via het toekennen van kwaliteitslabels en via werkings- en projectsubsidies. Het decreet maakt een onderscheid tussen collectiebeherende organisaties (die rechtstreeks instaan voor de zorg voor het cultureel erfgoed) en dienstverlenende organisaties (die anderen ondersteunen bij hun cultureel-erfgoedwerking).

2.2.1 Collectiebeherende organisaties

Binnen de collectiebeherende organisaties wordt een onderscheid gemaakt tussen musea, culturele archiefinstellingen en erfgoedbibliotheken. Die organisaties voeren elk de decretale functies uit, maar met een sectorspecifieke invulling.

Naar gelang het belang van de collectie en de reikwijdte van de werking kunnen collectiebeherende organisaties in aanmerking komen voor aanduiding als cultureel-erfgoedinstelling, indeling bij het Vlaamse of regionale niveau, of een kwaliteitslabel zonder werkingssubsidies.

Cultureel-erfgoedinstellingen
Het Cultureelerfgoeddecreet van 2017 introduceerde een belangrijk nieuw instrument: de cultureel-erfgoedinstellingen – naar analogie met de kunsteninstellingen binnen het Kunstendecreet. Die organisaties hebben een internationale uitstraling en een voorbeeldfunctie voor het Vlaamse cultureel-erfgoedveld.

KMSKA en M HKA zijn door het decreet rechtstreeks aangeduid als cultureel-erfgoedinstelling. Beide organisaties beheren niet enkel uitzonderlijke collecties, ze hebben ook een bijzondere band met de Vlaamse overheid, aangezien Vlaanderen hier een rechtstreekse bestuursverantwoordelijkheid heeft. Ik bekijk de mogelijkheden om deze bijzondere relatie ten volle tot zijn recht te laten komen (zie III.1 Optimalisering Cultureelerfgoeddecreet). Gezien de omvang van de werking en de ambities van de Vlaamse Regering voor deze organisaties blijven KMSKA en M HKA zeker deel uitmaken van de groep van cultureel-erfgoedinstellingen.

In 2018 leverde de procedure om bijkomende instellingen aan te duiden – om diverse redenen – geen nieuwe instellingen op. Nochtans bestaat er potentieel in de cultureel-erfgoedsector.

Meerdere organisaties hebben een kwaliteitsvolle werking met een internationale uitstraling en relevantie. Ik zal daarom een nieuwe procedure voor aanduiding van cultureel-erfgoedinstellingen opstarten.

De aanduidingsprocedure zal gelijkaardig verlopen aan die op het Kunstendecreet, waardoor niet meer gewerkt wordt met een open oproep. Een commissie met voldoende brede vertegenwoordiging van internationale experts zal alle geselecteerde cultureel-erfgoedorganisaties beoordelen. Verdere details over de meertalige procedure zullen tijdig aangekondigd worden. Ik verwacht in elk geval van alle aangeduide cultureel-erfgoedinstellingen dat ze ten volle inzetten op de prioriteiten in deze visienota.

Landelijke en regionale indeling

Vooraleer collectiebeherende organisaties werkingssubsidies kunnen ontvangen, moeten ze ingedeeld worden bij het landelijke of regionale niveau. Momenteel moet die indeling elke beleidsperiode opnieuw aangevraagd worden. Uit de evaluatie van de aanvraagronde 2019-2024 blijkt dat de procedure arbeidsintensief en tijdrovend is, terwijl het resultaat in de ruime meerderheid van de gevallen neerkomt op de bevestiging van het bestaande indelingsniveau. Bij de wijziging van het Cultureelerfgoeddecreet zal de indeling daarom permanent gemaakt worden, maar gekoppeld aan een evaluatiesysteem. Enkel als er tegenindicaties zijn of wanneer een ander indelingsniveau gevraagd wordt, moet een beoordelingscommissie zich uitspreken over het indelingsniveau. Dat betekent een belangrijke vermindering van de plan- en werklast voor aanvragers en beoordelaars.

Momenteel ligt er voor regionaal ingedeelde organisaties een financiële bovengrens vast voor de werkingssubsidie. Deze bepaling wil ik bij de herziening van het decreet niet behouden. Net als voor andere werkingssubsidies moet de hoogte van het bedrag bepaald worden door de kwaliteit van de aanvraag en de noden die de organisatie wil beantwoorden.

In het huidige decreet zijn bepaalde collectiebeherende organisaties (o.m. universitaire erfgoedbibliotheken en bepaalde stadsarchieven) uitgesloten van indeling en werkingssubsidies op basis van de bepalingen rond 'op zichzelf staande werking' in artikel 48 van het Cultureelerfgoeddecreet. Ook die bepalingen herbekijk ik bij het optimaliseren van het decreet. Wanneer de cultureel-erfgoedwerking deel uitmaakt van een overkoepelende werking, zal de financiële ondersteuning wel steeds bijkomend zijn ten opzichte van de hoofdfinanciering.

Kwaliteitslabel

Het kwaliteitslabel is een essentieel erkenningsinstrument voor musea, culturele archiefinstellingen en erfgoedbibliotheken. Het geeft erkenning aan een kwaliteitsvolle werking, die aan basisnormen voldoet. Het hebben van een label schept vertrouwen, zorgt ervoor dat de organisaties deel uitmaken van een netwerk en geeft de mogelijkheid een beroep te doen op de decretale projectsubsidies.

Organisaties die over het kwaliteitslabel beschikken en geen werkingssubsidies hebben, zijn tevreden over de erkenning. Ze geven wel aan onvoldoende betrokken te zijn bij het Vlaamse beleid en behoefte te hebben aan doorgroeimogelijkheden. Ik vraag aan de dienstverlenende

organisaties, met name het steunpunt en de cultureel-erfgoedcellen, voldoende oog te hebben voor deze organisaties. In de toekomstige afstemming met steden en gemeenten moet er aandacht zijn voor de structurele inbedding van deze organisaties in het lokale ondersteuningsbeleid.

2.2.2 Dienstverlening en kennisdeling

De sterk uitgebreide dienstverlening is een van de sterktes van het Vlaamse beleid. De dienstverlenende organisaties bieden cruciale ondersteuning, zeker ook voor organisaties die erfgoedwerking niet als kerntaak hebben. Het decreet voorziet in het ondersteunen van verschillende types dienstverleners:

- het Vlaams steunpunt voor cultureel erfgoed: overkoepelende ondersteuning op het vlak van cultureel-erfgoedwerking, gericht op alle types actoren;
- landelijke dienstverlenende rollen: dienstverlening met betrekking tot specifieke thema's;
- regionale dienstverlenende rollen: inzet op (boven)lokaal erfgoed via intergemeentelijke samenwerkingsverbanden en de kunststeden.

Daarnaast zijn er belangrijke dienstverleners buiten het decreet: meemoo, OP/TIL, Cultuurloket, Cultuurconnect, Demos…

Voor cultureel-erfgoedactoren is het niet altijd makkelijk om er zicht op te krijgen bij wie ze terecht kunnen voor welke dienstverlening en tegen welke voorwaarden. Fusies, de overdracht van provinciale bevoegdheden en andere verschuivingen dragen bij aan de onduidelijkheid op dat vlak. De afspraken over de geboden dienstverlening in de beheersovereenkomst met de gesubsidieerde organisaties zijn meestal niet bekend bij de sector. In het verlengde daarvan is het onduidelijk welke dienstverlening kosteloos is en welke principes daaraan ten grondslag liggen.
Die duidelijkheid scheppen is wat mij betreft de prioriteit. Bij aanvragen van dienstverlenende organisaties zal daarvoor bijzondere aandacht gevraagd worden.

Steunpunt voor cultureel erfgoed
FARO, het Vlaams steunpunt voor cultureel erfgoed biedt de sector als centrale speler een belangrijke dienstverlening aan. Het takenpakket en – met name – de doelgroep zijn potentieel erg groot. FARO staat klaar voor het hele cultureel-erfgoedveld: alle grotere en kleinere spelers uit alle deelsectoren, zowel professioneel als niet professioneel. Ik verwacht dat het steunpunt duidelijke keuzes maakt en prioriteiten stelt, op basis van een nodenanalyse en in afstemming met de andere steunpunten en de transversale, landelijke en regionale dienstverleners.

Landelijke dienstverlenende rollen
In de vorige beleidsperiode gebeurde een uitgebreide regieoefening om de landelijke dienstverlening te stroomlijnen. Fusies zorgden voor een slagkrachtiger dienstverlenend netwerk. Gekoppeld aan die regieoefening benoemde de vorige strategische visienota prioritaire thema's voor de dienstverlening op landelijk niveau. Voor de volgende beleidsperiode zal ik dat niet doen: de vraag naar duidelijkheid over de dienstverlening is prioritair, eerder dan het in kaart brengen

van eventuele nieuwe noden. Het is aan de organisaties om in hun aanvragen de noden duidelijk in kaart te brengen en te benoemen hoe ze daaraan willen beantwoorden. Dat geldt zowel voor bestaande als eventuele nieuwe werkingen. Bij het ontwikkelen van de langetermijnvisie (zie II. 1.1 Ontwikkelen langetermijnvisie) moet er aandacht zijn voor het capteren van de nieuwe evoluties én noden op het vlak van ondersteuning.

Regionale dienstverlenende rollen
Door hun afwijkende beleidsperiode (die de lokale legislatuur volgt) nam ik vorig jaar al de beslissing om de regionale dienstverlenende rollen te versterken en uit te breiden. Een volgende beslissing over het toekennen van werkingssubsidies aan deze organisaties zal genomen worden door mijn opvolger.

Voor de regionale dienstverlenende rollen is de regiovorming van de Vlaamse Regering in ieder geval van bijzonder belang. Naar een volgende beleidsperiode is op dat vlak het vereenvoudigen van de soms complexe beheersstructuren belangrijk (zie II. 6.3 Het beperken van structuren en overhead).

Dienstverlening en kennisdeling door collectiebeherende organisaties
Collectiebeherende organisaties ontvangen een werkingssubsidie die in eerste instantie gericht is op het werken rond de eigen collectie. Ze bouwen er kennis en expertise over op die ze ook delen met de sector en het bredere veld. Die kennisdeling is waardevol en moet tot zijn recht komen in de aanvragen voor werkingssubsidies van collectiebeherende organisaties.

Collectiebeherende organisaties kunnen ook een – afzonderlijke – aanvraag indienen voor een dienstverlenende rol, gericht op ondersteuning van de cultureel-erfgoedwerking bij andere actoren. Er is een groot verschil tussen kennis- en expertisedeling in het kader van een collectiebeherende werking langs de ene kant en een structurele dienstverlenende rol langs de andere. Een dienstverlenende rol vertrekt vanuit een uitgebreide analyse van de noden in het veld rond een bepaald thema, en is gericht op de ondersteuning van andere actoren via een uitgebouwde dienstverlening rond dat thema. Beide vormen van dienstverlening en kennisdeling blijven nuttig en relevant voor de collectiebeherende organisaties.

2.2.3 Organisatie Immaterieel erfgoed

Het decreet voorziet in een afzonderlijke werkingssubsidie voor een organisatie die specifiek werkt rond immaterieel erfgoed. Het decretale takenpakket van deze organisatie gaat breder dan enkel dienstverlening.

De huidige beheersovereenkomst met de organisatie immaterieel erfgoed focust meer op de verbrede invulling van immaterieel erfgoed dan op de ondersteuning van de gesubsidieerde cultureel-erfgoedsector. In de volgende beleidsperiode moet het ondersteunen van de reeds gekende cultureelerfgoedactoren en – gemeenschappen zeker voldoende aandacht krijgen. Bij de erkende en gesubsidieerde cultureel-erfgoedsector bestaat een grote nood aan begeleiding en expertiseopbouw om immaterieel erfgoed een volwaardige plaats te geven in de werking. De oefening gericht op het verder concretiseren van de decretale functies voor immaterieel-

erfgoedwerking verdient daarnaast bijzondere aandacht (zie II. 3.4 Immaterieel-erfgoedwerking: borgen én meer).

Binnen het takenpakket van de organisatie immaterieel erfgoed is ook het beheer voorzien van het platform immaterieelerfgoed.be. Dit platform is eigendom van de Vlaamse overheid, die er ook gebruik van maakt voor het beheren en ontsluiten van de Inventaris Vlaanderen en het Register van Goede Voorbeelden inzake het Borgen van Immaterieel Erfgoed.

2.3 BELANG VAN SAMENWERKEN EN NETWERKEN

Binnen de cultureel-erfgoedsector bestaan heel wat netwerken die gericht zijn op structurele samenwerking en kennisdeling: op basis van deelsector (bijvoorbeeld archiefinstellingen, erfgoedbibliotheken), op thematische basis (bijvoorbeeld immaterieel erfgoed, schone kunsten) of op geografische basis (bijvoorbeeld bovenlokale of intergemeentelijke werking). Zowel dienstverleners als collectiebeherende organisaties nemen in deze netwerken coördinerende taken op. Inzetten op gezamenlijke oplossingen en onderlinge afstemming blijft ook in de toekomst cruciaal voor de sterk vernetwerkte cultureel-erfgoedsector.

Ik moedig het vormen en in stand houden van netwerken, gericht op kennisdeling en het zoeken naar gezamenlijke oplossingen, sterk aan. Voor zowat alle onderdelen van cultureel-erfgoedwerking is het zinvol structureel af te stemmen en samen te werken: bijvoorbeeld bij het verzamelen en selecteren, het waarderen of het digitaliseren van collecties. Vanuit de regierol voor de digitale transformatie van de cultuursector breng ik daarvoor zelf een netwerk van kernspelers tot stand (zie II. 4.2 Digitale transformatie vanuit een netwerkmodel). Ook voor het inzetten op depotuitdagingen stel ik afstemming en gedeelde oplossingen voorop. Maar uiteraard zijn er veel andere onderwerpen waarrond samenwerking en netwerking nuttig kan zijn. Een mooi voorbeeld op het vlak van publieksbeleid is bijvoorbeeld de Museumpas, een bottom-up-initiatief zonder overheidsondersteuning. De Museumpas biedt nu toegang tot bijna 200 locaties over het hele land.

In de praktijk blijkt dat 'structurele samenwerking en de inbedding in grotere of internationale structuren en netwerkverbanden' zich niet goed laat vatten als beoordelingscriterium en daardoor onvoldoende gehonoreerd wordt. Het decreet benadert organisaties individueel en gaat ervan uit dat ze hun cultureel-erfgoedwerking in eerste instantie individueel realiseren. Ik vraag de beoordelaars bijzondere aandacht te hebben voor de inbedding in gemeenschappelijke structuren en voor het delen van infrastructuren, mensen en middelen – en rekening te houden met de impact hiervan op de beheersstructuur. Uiteraard speelt de kwaliteit en efficiëntie van de inbedding en samenwerking een belangrijke rol bij het beoordelen van de meerwaarde hiervan. Ook bij de beoordeling van de projectsubsidies vraag ik bijzondere aandacht voor projecten die inzetten op gemeenschappelijke oplossingen en die het structurele samenwerken tussen organisaties bevorderen.

2.4 DUURZAAMHEID ALS KERN VAN CULTUREEL-ERFGOEDWERKING

Duurzaamheid raakt aan de kern van cultureel-erfgoedwerking. Met een boutade kan men zelfs zeggen dat cultureel-erfgoedwerking duurzaamheid als doel heeft: het kwalitatief bewaren en doorgeven van wat we waardevol vinden aan een volgende generatie. Duurzaamheid is dan ook een belangrijk principe voor alle aspecten van cultureel-erfgoedwerking. Ik vraag daarbij specifieke aandacht voor de ecologische duurzaamheid, aansluitend bij de ambitie van de Europese Commissie om volledig klimaatneutraal te zijn tegen 2050.

Zowel de sector als het beleid nemen reeds acties om de ecologische duurzaamheid te versterken en de kennis hierover te delen. Zo biedt het Pulse Transitienetwerk instrumenten aan om systematisch het energieverbruik en de CO2-uitstoot van organisaties te verlagen en onderzoeken onder meer mijn departement, FARO en het Instituut voor Kunstpatrimonium samen methodes om klimaatsystemen energie-efficiënter te maken. Mijn departement neemt ook deel aan een Open Method of Coordination groep 'Strengthening Cultural Heritage Resilience for Climate Change', wat tot relevante internationale kennisuitwisseling en concrete beleidsvoorstellen kan leiden. Het rapport wordt opgeleverd in het voorjaar van 2022.

Het streven naar ecologische duurzaamheid is een werk van lange adem. Cultureel-erfgoedorganisaties moedig ik aan te reflecteren over welke verdere inspanningen mogelijk zijn, bijvoorbeeld op het vlak van klimaatsystemen of met betrekking tot de mobiliteit van personeel en bezoekers.

2.5 EIGENHEID BINNEN EEN GEMEENSCHAPPELIJK KADER

Het Cultureelerfgoeddecreet biedt een overkoepelend conceptueel kader voor alle soorten cultureel-erfgoedwerking. Het beschikken over een gemeenschappelijk (beoordelings)kader en taal blijft belangrijk. Het draagt ertoe bij dat de cultureel-erfgoedorganisaties elkaar vinden in gezamenlijke projecten en over de grenzen van deelsectoren heen nadenken over gedeelde uitdagingen. Het ontwikkelen van een gemeenschappelijk kader en taal betekent evenwel niet dat er één generieke aanpak is die past voor alle soorten cultureel-erfgoedwerkingen. Organisaties en gemeenschappen geven elk op een eigen manier invulling aan het gemeenschappelijk kader.

De deelsector waartoe een organisatie behoort speelt natuurlijk een grote rol: de functie ‘presenteren en toeleiden’ betekent iets anders voor een culturele archiefinstelling dan voor een museum. En dat geldt bij uitbreiding voor alle functies en alle soorten erfgoed: een werking rond objecten verschilt fundamenteel van een werking gericht op tradities en gebruiken. Ook de omvang en het bereik van een werking kan een grote impact hebben op de concrete invulling, net zoals het thema waarrond een organisatie werkt.

Door de eigen aard bevindt elke cultureel-erfgoedwerking zich op meerdere kruispunten met andere sectoren en beleidsdomeinen: hedendaagse kunstenwerking, toegepaste kunsten,

vakmanschap, onroerend erfgoed, bestuurlijke archiefwerking, academisch onderzoek… Bovendien willen organisaties graag eigen accenten leggen en een eigen visie ontwikkelen.

Het decreet is bedoeld om een kwaliteitsvolle werking mogelijk te maken, niet om alle organisaties in eenzelfde keurslijf te dwingen. Om een gelijkberechtiging en een rechtvaardige beoordeling te verzekeren, moet er wel voldoende vergelijkbaarheid zijn tussen de aanvragen. Ik vraag om bij de beoordeling en het toezicht voldoende rekening te houden met de eigenheid en visie van de individuele organisaties en de deelsectoren. De decretale voorwaarden en criteria zijn daarbij een richtinggevend kader, maar de concrete invulling is afhankelijk van de eigenheid en visie van de organisatie. Het garanderen van een kwaliteitsvolle werking moet centraal staan.

3 ERFGOEDZORG CENTRAAL

Het Cultureelerfgoeddecreet plaatst vijf functies als kerntaken van cultureel-erfgoedwerking centraal en benadert die functies geïntegreerd voor zowel roerend als immaterieel erfgoed: 'herkennen en verzamelen', 'behouden en borgen', 'onderzoeken', 'presenteren en toeleiden' en 'participeren'. Het inzetten op het geheel van die kerntaken is nodig, al moeten organisaties daarin accenten kunnen leggen rekening houdend met hun eigenheid en de uitdagingen of opportuniteiten die zich stellen. Zo kunnen organisaties inzetten op aspecten van immaterieel erfgoed en bijdragen aan het borgen van immaterieel erfgoed. Voor sommige organisaties gebeurt dit op een natuurlijke manier, voor andere organisaties is dat nog een zoektocht en is dit soms ook minder relevant.

In deze derde beleidsprioriteit stel ik erfgoedzorg centraal, het deel van de ijsberg onder het wateroppervlak. Slechts een deel van de cultureel-erfgoedwerking is immers zichtbaar voor het publiek. Zo zijn bijvoorbeeld het verzamelen, registreren, bewaren, restaureren of onderzoeken van het erfgoed bijzonder kosten- en arbeidsintensief, maar gebeuren deze taken grotendeels achter de schermen. De functies die inzetten op de zorg voor erfgoed komen daardoor het snelste onder druk te staan en worden minder gemakkelijk via andere kanalen gefinancierd. Ik vraag dan ook voldoende aandacht voor de eerste drie functies: 'herkennen en verzamelen', 'behouden en borgen', en 'onderzoeken'. Zowel bij het uitvoeren van de functies door collectiebeherende organisaties als bij het ondersteunen ervan door dienstverlenende organisaties is dat cruciaal.

Het verzekeren van voldoende en kwalitatieve depots en depotwerkingen voor erfgoed zijn een uitdaging in de gehele erfgoedsector. Samen met mijn collega bevoegd voor Onroerend Erfgoed geef ik invulling aan de regierol voor een afgestemd depotbeleid.

3.1 ACCENTEN VOOR ERFGOEDZORG

3.1.1 Registreren en in kaart brengen van erfgoed

De digitale collectieregistratie vormt de basis van de collectiewerking en een vertrekpunt om de andere functies uit te voeren. Ik vraag aandacht voor het wegwerken van de registratieachterstanden en het inbedden van de registratie als een permanent proces in de werking, met het oog op de valorisatie ervan. Om de uitwisselbaarheid en raadpleegbaarheid van data mogelijk te maken, moeten alle organisaties beantwoorden aan kwaliteitseisen, met name de OSLO-uitwisselingsstandaard cultureel erfgoed.

De Vlaamse overheid gaf de voorbije jaren projectmatig impulsen voor een inhaalbeweging digitale collectieregistratie. In het kader van het relanceplan Vlaamse Veerkracht lanceer ik een bijkomende oproep voor een inhaalbeweging digitale collectiedata in 2021. De begeleidende rol vanuit meemoo blijft behouden. Projectmatige versterking via het Cultureelerfgoeddecreet blijft

ook mogelijk. Vanuit het relancebeleid onderzoek ik verder de mogelijkheid om een erfgoeddatabank (met de nodige begeleiding) ter beschikking te stellen ter ondersteuning van de sector (zie ook II. 4 Aanmoedigen en versterken van de digitale transformatie).

Het verder in kaart brengen en registreren van het immaterieel erfgoed en het kwalitatief begeleiden van de cultureel-erfgoedgemeenschappen hierbij blijft nodig. Het platform immaterieelerfgoed.be documenteert al heel wat gebruiken en tradities waarvan we vaak niet beseffen dat ze behoren tot ons immaterieel erfgoed, zoals klaaskoeken bakken en eten, hondenzwemmen, strandbloemen verkopen, woonwagencultuur, boeteprocessies ...

3.1.2 Collectievorming

Het vormen en versterken van coherente collecties blijft voor veel organisaties een uitdaging. De collectievorming kent vaak een heel eigen historiek, die niet altijd resulteert in een logische samenhang.

Van erkende collectiebeherende organisaties wordt verwacht dat ze een coherente collectie vormen vanuit een afgebakend collectieprofiel. Niet alle organisaties beschikken momenteel over een kwalitatief collectiebeleidsplan dat het collectiefprofiel en de omgang met de collectie beschrijft. Dit is niet alleen een basisvereiste voor het voeren van het eigen collectiebeleid, het is ook een voorwaarde om afstemming met anderen over collectievorming en -mobiliteit mogelijk te maken.

Niet alles kan en moet bewaard worden. Selectie is cruciaal bij nieuwe verwervingen door aankoop, schenking of bruiklenen. Selectie ‘aan de deur’ volstaat echter niet. Ook de bestaande en historisch opgebouwde collecties moeten onder de loep worden genomen rekening houdend met het eigen collectieprofiel en met dat van andere organisaties. Het rationaliseren van historisch opgebouwde collecties wordt ook wel ‘ontzamelen’ genoemd, waarbij bepaalde stukken of deelcollecties uit de collectie gehaald worden om een nieuwe bestemming te krijgen: van langdurige bruikleen over schenking tot herbestemming als rekwisiet of zelfs vernietiging. De internationaal aanvaarde deontologische codes blijven daarbij de leidraad.

Het ontzamelen en herbestemmen is een werk van lange adem. Emotionele en juridische bezwaren staan dat vaak in de weg. Het is wenselijk om daarover in de sector een dialoog te voeren en de mogelijkheden te verkennen. Ik vraag aan FARO om te bekijken of het hierin een rol kan opnemen, analoog aan de rol die het steunpunt eerder opnam in de begeleiding rond het waarderen van erfgoed.

Tegelijk is het nodig om de collecties te versterken door voldoende aankoopbudget, collectiemobiliteit en samenwerking met private verzamelaars. Voor aankopen zijn er vaak onvoldoende budgetten. Vanuit de Vlaamse overheid blijf ik investeren in het versterken van de collecties via het Topstukkenbeleid, de Collectie van de Vlaamse Gemeenschap, het aankoopbeleid hedendaagse kunsten in het Kunstendecreet en fiscale maatregelen. Ik optimaliseer waar nodig die instrumenten, zoals de reeds bestaande regeling voor de inbetalinggeving van kunstwerken ter betaling van erfrechten. Voor het aankoopbeleid

hedendaagse kunsten stemt de betreffende commissie optimaal af met de collectieprofielen van de musea.

Daarnaast kan een doorgedreven inzet op collectiemobiliteit of bruikleenverkeer de collecties versterken. Een grote en lang gekende uitdaging om belangrijke en internationale bruiklenen aan te moedigen is het invoeren van een indemniteitsregeling die de verzekeringskosten bij internationale tentoonstellingen kan drukken. Concreet stelt de overheid zich binnen een dergelijke regeling garant ten aanzien van de bruikleengever in geval van schade of verlies. Kunstwerken onder indemniteitsdekking hoeven slechts gedeeltelijk verzekerd te worden via een commerciële verzekering. Het is mijn bedoeling om nog in de loop van 2021, samen met mijn collega bevoegd voor Financiën en Begroting, een voorstel tot indemniteitsdecreet in te dienen bij het parlement.

Samenwerking met private verzamelaars biedt eveneens kansen om de collecties te versterken. Ik moedig de sector aan om die samenwerkingsmogelijkheden verder te verkennen. In 2021 laat ik ter ondersteuning een onderzoek uitvoeren naar de samenwerkingsmogelijkheden tussen particuliere verzamelaars of private instellingen en de (semi-)publieke cultureel-erfgoedorganisaties. Het gaat niet enkel om het samenwerken met collectiebeherende organisaties maar ook met dienstverlenende organisaties, en de uitdagingen die zij kennen. Het onderzoek richt zich op het in kaart brengen van de bestaande samenwerkingen en van de noden en eigenheden van beide partijen. Er is immers nog veel onduidelijkheid over de wensen, noden en behoeften van privéverzamelaars en erfgoedorganisaties, de samenwerkingsmogelijkheden tussen beide en het scheppen van een duidelijk kader voor deze samenwerking. Waar mogelijk zal ik faciliteren in het tot stand brengen van samenwerking tussen private verzamelaars en cultureel-erfgoedorganisaties, zoals ik bijvoorbeeld deed bij het S.M.A.K. en de Collectie Matthys-Colle.

Bij collectievorming moet nadrukkelijk aandacht besteed worden aan het zorgvuldig verwerven van erfgoed. Het voeren van een voorafgaand grondig herkomstonderzoek en het naleven van de deontologische codes op dat vlak zijn daarbij essentieel. Bijzondere waakzaamheid is vereist voor roofkunst, illegale handel en vervalsingen.

3.1.3 Behouden van erfgoed

Om het erfgoed met zorg te bewaren voor toekomstige generaties zijn kwaliteitsvolle bewaaromstandigheden en maatregelen voor het behoud van het erfgoed nodig. Collectiebeherende organisaties moeten voldoende aandacht besteden aan het kwaliteitsvol behouden van collecties en daarvoor ook voldoende middelen vrijmaken.

In het collectiemanagement moeten organisaties keuzes maken op basis van risico- en kosten-batenanalyses. Het is belangrijk dat het cultureel-erfgoedveld in Vlaanderen op de hoogte is van de mogelijke risico’s en gevolgen van terreurdreiging, vandalisme en iconoclasme, grotere temperatuurschommelingen, intensievere neerslag of droogte, verhoogde fijnstofconcentratie ... Het werken met erfgoed kan ook gevaren met zich meebrengen, zoals de aanwezigheid van asbest. Een aangepast beleid dat inspeelt op die risico’s is nodig. Niet alle erfgoed vereist daarbij

dezelfde bewaaromstandigheden. De keuzes moeten in verhouding zijn tot de aard en noden van het erfgoed. Ook evoluties op het vlak van binnenklimaatrichtlijnen kunnen keuzes over de nodige bewaaromstandigheden en maatregelen beïnvloeden. Zeker voor kleinere spelers blijft er een nood aan begeleiding bij en expertisedeling over een kwaliteitsvol en professioneel erfgoedbeheer. Om in aanmerking te komen voor de indemniteitsregeling, zullen cultureel-erfgoedinstellingen en landelijke organisaties moeten aantonen dat ze een afdoende niveau qua veiligheid kunnen bieden, en dat ook de klimaatomstandigheden toereikend zijn en beantwoorden aan de bruikleenvoorwaarden.

Vanuit het Topstukkenbeleid vraag ik expliciet aandacht voor de bewaaromstandigheden van topstukken. In overleg met dienstverlenende organisaties, zoals PARCUM, bekijkt mijn departement welke rol deze kunnen opnemen in de begeleiding van beheerders, specifiek van actoren die erfgoedzorg niet als kerntaak hebben. Mijn aandacht gaat hierbij in de eerste plaats naar topstukken in kerken, kloosters en religieuze gemeenschappen. Daarom maak ik werk van een reglement om de bewaaromstandigheden te verbeteren voor topstukken, in de eerste plaats bij erfgoedbewaarders die behoud en beheer niet als kerntaak hebben.

3.1.4 Immaterieel erfgoedwerking: borgen én meer

Borgen betekent het immaterieel erfgoed levend houden, actualiseren en doorgeven aan een volgende generatie. De cultureel-erfgoedgemeenschap neemt daarbij een centrale rol op. De binnen het decreet gesubsidieerde organisaties zijn doorgaans ondersteunend en documenterend. Zeker voor collectiebeherende cultureel-erfgoedorganisaties is het vaak nog zoeken wat hun rol op dit vlak is – of kan zijn.

Immaterieel-erfgoedwerking is gelinkt aan alle functies, maar wordt bij de beoordeling nog vaak zonder verder onderscheid beschouwd als ‘borgen’. De organisatie immaterieel erfgoed maakt een oefening om immaterieel erfgoed te koppelen aan collectieplannen en onderzoekt hoe de functies voor immaterieel erfgoed verder geconcretiseerd kunnen worden. De resultaten laat ik meenemen in de actualisering van de visie op immaterieel erfgoed en in de actualisering van de langetermijnvisie op cultureel-erfgoedwerking. Een duidelijkere koppeling aan de andere functies zou het voor collectiebeherende organisaties ook makkelijker maken zich te positioneren tegenover immaterieel-erfgoedwerking.

3.1.5 Waarderen

In de vorige legislatuur werd, in nauwe samenwerking met FARO, een gedeeld kader rond waarderen geïntroduceerd. Waarderen is een methodiek die waarde toekent aan het erfgoed op basis van verschillende criteria, zoals emotionele waarde, zeldzaamheid, historische waarde, onderzoekswaarde, financiële waarde… Dankzij deze methodiek kunnen organisaties de keuzes in de werking rationeler argumenteren en onderbouwen. Ik verwacht dat organisaties deze methodiek doelgericht inzetten, bijvoorbeeld om het collectieprofiel en verzamelbeleid scherp te stellen of om een bepaalde (deel)collectie af te bakenen en over te gaan tot herbestemmen. Waarderen is een tijdsintensief proces dat onmogelijk meteen voor de gehele collectie en collectiewerking ingezet kan worden. Organisaties moeten daarbij steeds in dialoog gaan met de

cultureel-erfgoedgemeenschappen. Ik vraag ook om de opgebouwde expertise actief te delen en de begeleiding vanuit FARO en andere dienstverlenende organisaties verder te zetten.

3.1.6 Onderzoeken

Binnen de werking van cultureel-erfgoedorganisaties moet er voldoende aandacht zijn voor de functie 'onderzoeken', op basis van een langetermijnvisie. De structurele inzet op de functie 'onderzoeken' staat echter bij veel organisaties onder druk. Nochtans vormt het een integraal deel van de werking, essentieel voor de kennis over en de zorg voor de collectie. Niet enkel (academisch) cultuurhistorisch en kunstwetenschappelijk onderzoek is relevant voor de cultureel-erfgoedwerking. Ook vormen van technisch, toegepast of participatief onderzoek (samen met erfgoedgemeenschappen of vrijwilligers) dragen bij aan de werking. Bij samenwerking met of begeleiding van externen staan de cultureel-erfgoedorganisaties in voor een goede procesbegeleiding, en waken ze mee over de kwaliteit van het proces en resultaat. Ook de valorisatie van het onderzoek verdient bijzondere aandacht.

Binnen de projectsubsidies op het Cultureelerfgoeddecreet wordt al in toenemende mate ingezet op onderzoek. Niet alle organisaties kennen reeds die mogelijkheden. Ik vraag de sector om daarnaast andere financieringskanalen te blijven verkennen en partnerschappen op te zoeken met de wetenschappelijke instellingen, maar evengoed met bedrijven of de (creatieve) industrie.

3.2 REGIEROL VOOR EEN AFGESTEMD DEPOTBELEID

De uitdagingen om voldoende en kwalitatieve depots te verzekeren blijven groot, zowel voor cultureel als onroerend erfgoed. Het merendeel van het erfgoed wordt bewaard in depotruimtes. Het gaat om ruimtes die specifiek bedoeld zijn om erfgoed op een adequate manier te bewaren, tijdelijk of permanent. Die ruimtes zijn vaak niet of beperkt toegankelijk en weinig zichtbaar voor het publiek. Er blijven vele uitdagingen om het verscheiden erfgoed met zorg te bewaren. Mijn departement bracht samen met het agentschap Onroerend Erfgoed de gedeelde uitdagingen voor het bewaren van cultureel en onroerend erfgoed in depotruimtes in kaart. De uitdagingen gelden voor zeer uiteenlopende erfgoedspelers en besturen. Oplossingsstrategieën zijn niet eenduidig en vaak sterk gebonden aan specifieke noden van het betreffende erfgoed, concrete opportuniteiten die zich voordoen of een samenwerking die zich aandient. Bovendien moet er rekening gehouden worden met een verschillende beleidscontext voor cultureel erfgoed als gemeenschapsmaterie en onroerend erfgoed als gewestmaterie. Binnen de sector is er consensus dat de depotnoden individuele collecties en instellingen overstijgen. Het is niet meer wenselijk om voor elke collectie afzonderlijk een depot te bouwen. Samenwerking en clustering is aangewezen.

3.2.1 Vijf doelen voor het afgestemde depotbeleid

Om vorm te geven aan de Vlaamse regierol die het Regeerakkoord op dit vlak vooropstelt, stellen mijn collega van Onroerend Erfgoed en ikzelf vijf doelen voorop. Deze doelen zijn richtinggevend

voor het afgestemde depotbeleid en de verwachtingen die ik aan de erkende en gesubsidieerde organisaties stel, en zijn ook bedoeld om het beleid van andere besturen en organisaties in het veld te inspireren. Onderstaande doelen zitten vervat in de aandacht die ik in deze visienota vraag voor erfgoedzorg maar evenzeer voor digitale transformatie, samenwerking en netwerken, en afstemming met steden en gemeenten.

Een erfgoedbeleid dat slimme keuzes maakt
De depotuitdagingen worden niet louter verholpen door in te zetten op meer of betere depotruimte. We stellen een erfgoedbeleid voorop dat duidelijke en doordachte keuzes maakt over wat, waar en hoe te bewaren.

Krachten bundelen
Zowel de fysieke depotnoden als de nood aan expertise-inzet overstijgen de individuele organisaties en kunnen veel efficiënter aangepakt worden in een netwerkverband.

Depotcollecties zijn zichtbaar en toegankelijk
Depotcollecties zijn zichtbaar en toegankelijk voor een breder publiek, onderzoekers en andere geïnteresseerden. Dat kan op verschillende manieren, zoals het activeren van de depotcollecties voor collectiepresentaties, een actief bruikleenbeleid, publieksprojecten, educatieve workshops, digitale ontsluiting via webplatformen en -applicaties… Ook het raadpleegbaar maken van de collectiedata is belangrijk.

De Vlaamse overheid geeft het voorbeeld
Net als de andere actoren in het veld, kent de Vlaamse overheid voor de collecties die ze zelf beheert eigen uitdagingen. We hanteren deze principes om verder te werken aan een professioneel depotbeheer. Het depot in Vilvoorde wil zich nadrukkelijk inschakelen in een (depot)netwerk.

Het Vlaamse en lokale beleid vullen elkaar aan
We streven, zoals op andere vlakken, naar een complementair beleid met steden en gemeenten.

3.2.2 Aanpak van de regierol

De minister voor Onroerend Erfgoed en ikzelf kiezen ervoor om een gezamenlijke invulling aan de regierol voor een afgestemd depotbeleid te geven. Hoe pakken we dat aan?

Visievorming
We stellen een gezamenlijke visie over de depotuitdagingen op. Daarvoor werd in eerste instantie vanuit Cultureel Erfgoed en Onroerend Erfgoed gewerkt aan een afgestemde analyse van de uitdagingen en gedeelde doelen. Beide beleidsdomeinen blijven structureel overleggen voor de verdere beleidsvoorbereiding, -uitvoering en -evaluatie, en bekijken concrete samenwerkingsmogelijkheden. In deze visievorming gaat specifiek aandacht naar het afstemmen van de beleidsintenties tussen het afgestemde depotbeleid en de digitale transformatie. Dialoog met de lokale besturen en intergemeentelijke samenwerkingsverbanden staat ook voorop om de

visie, de regierol en de verantwoordelijkheden van beide bestuursniveaus scherp te stellen en onderling af te stemmen.

Monitoring
We zetten in op monitoring om een globaal zicht te blijven hebben op de uitdagingen, en blijvende lacunes en noden te detecteren. We stellen een periodieke actualisering van de landschapsanalyse voorop.

Evalueren en afstemmen van de beleidsinstrumenten
We evalueren de beleidsinstrumenten om erfgoed op een kwaliteitsvolle manier te bewaren. Een verdergaande afstemming van de beleidsinstrumenten tussen cultureel en onroerend erfgoed, net als het gezamenlijk inzetten van instrumenten, behoren op termijn tot de mogelijkheden. In de eerste plaats gaat het hierbij om het instrumentarium vanuit de Vlaamse overheid, maar ook afstemmen met de beleidsinstrumenten vanuit andere bestuursniveaus is aangewezen. Een open dialoog met de steden en gemeenten is daarvoor van belang.

Stimuleren en opvolgen van de samenwerking en netwerken
Samenwerken en netwerken zijn essentieel om de krachten te bundelen. We vragen expliciet aandacht voor het zich inschakelen in of coördineren van netwerken. Dat kunnen depotnetwerken zijn of bredere collectienetwerken met aandacht voor de uitdagingen (kennisdeling, het gezamenlijk zoeken naar oplossingen, afstemming over diverse aspecten van een collectiebeleid…). Daarnaast stellen we dialoog op beleidsniveau voorop met spelers die nadrukkelijk inzetten op depotuitdagingen.

Afstemmen over adviesverlening over de depotwerking en infrastructuurtrajecten
Het uitgebreide dienstverlenende netwerk in de cultureel-erfgoedsector biedt ondersteuning, ook wat betreft het behouden van ons erfgoed. FARO speelt daarbij een belangrijke rol voor cultureel erfgoed via het consulentschap rond behoud en beheer. Het departement Cultuur, Jeugd en Media verleent complementair advies over de oriëntering binnen het Vlaamse beleid en duiding bij de regelgeving en instrumenten.

Breed sensibiliseren en informeren over het afgestemd depotbeleid, de regierol en het instrumentarium
We maken de analyse van de uitdagingen, de visie op het depotbeleid en de voorgestelde acties breed kenbaar aan beide sectoren. Daarmee willen we het erfgoedveld informeren, sensibiliseren en verbinden. De wijze waarop wordt in 2021 verder geconcretiseerd.

3.2.3 Instrumentarium

De Vlaamse overheid ondersteunt het kwaliteitsvol bewaren van erfgoed via een breed scala aan bestaande instrumenten en hulpmiddelen. We benadrukken daarbij wel dat het de verantwoordelijkheid van een collectie-eigenaar blijft om in te staan voor het kwaliteitsvol bewaren van het erfgoed en daarvoor middelen te voorzien. Hij kan daarvoor ook een beroep doen op andere collectiebeheerders. Globaal gaat het om: (1) het erkennen van kwaliteitsvolle werking en verlenen van subsidies; (2) het ondersteunen door begeleiding en advisering en (3)

het initiëren of samenwerken voor onderzoek. Ik bekijk daarbij of de prioriteiten voor de infrastructuursubsidies 2022-2026 financiële hefbomen kunnen realiseren voor een betere depotinfrastructuur.

4 AANMOEDIGEN EN VERSTERKEN VAN DE DIGITALE TRANSFORMATIE

De coronacrisis bewijst de urgentie en de noodzaak om in te zetten op de digitale transformatie van de sector. De vraag naar digitale informatie, presentaties, tentoonstellingen… schoot de hoogte in en het digitale beleid schakelde naar een hogere versnelling. Deze stroomversnelling bracht echter de 'creatieve paradox', nog sterker naar boven. Creativiteit en innovatie zijn in de cultuurpraktijk de handelsmerken bij uitstek, maar in de omkaderende werking komen ze soms te weinig aan bod. De sector staat voor grote uitdagingen om in de hele werking voldoende in te zetten op de digitale processen en een datagedreven beleidsvoering.

4.1 HET MUSEUM VAN VLAANDEREN EN HET BELANG VAN DIGITALE INTERACTIE

Het is mijn ambitie om van het virtuele Museum van Vlaanderen een inspirerend voorbeeld voor de hele erfgoedsector te maken, dat tegelijkertijd de interesse in het Vlaamse erfgoed bij een breed publiek versterkt.

Het museum zal ons rijke erfgoed aan een breed publiek presenteren op een manier die toonzettend moet zijn op vlak van digitale innovatie. Samen met de verschillende actoren binnen de cultureel-erfgoedsector maak ik hier een project van waar samenwerking en kruisbestuiving ervoor zorgen dat de sector nieuwe horizonten verkent en nieuwe partnerschappen aangaat. Het project zoekt naar een antwoord op de vraag wat een museum in een steeds verder digitaliserende wereld betekent.

Het virtuele museum zal (internationale) bezoekers aanmoedigen om ook de fysieke objecten en sites verbonden aan de cultuurgeschiedenis op te zoeken. Dit gebeurt complementair aan de initiatieven die Toerisme Vlaanderen neemt en zorgt voor de uitstraling van Vlaanderen en haar kunststeden in de wereld.

De coronacrisis toont hoe belangrijk inzetten op de digitale interactie is. Het wegvallen van het fysieke aanbod was een katalysator die een digitale inhaalbeweging in gang zette. Ik ben ervan overtuigd dat dit geen tijdelijk fenomeen is: het belang van digitale interactie zal alleen maar toenemen. Ik wil de sector aanmoedigen en ondersteunen om hier ten volle op in te zetten. Zeker op het vlak van hergebruik van digitale content kunnen organisaties de mogelijkheden nog meer verkennen. Denk aan digitale tools om tentoonstellingen of de educatieve werking te verdiepen en attractiever te maken of als (bijkomend) product te lanceren, nieuwe manieren om digitaal in interactie te gaan met het publiek… Bij al die toepassingen moet vertrokken worden vanuit het perspectief van de gebruiker. Met het Museum van Vlaanderen wil ik daarin zelf een voortrekkersrol spelen.

In dit verband wijs ik ook op het belang van de Digitale Bibliotheek der Nederlandse Letteren (DBNL). Deze opmerkelijke digitale samenwerking tussen Nederland en Vlaanderen presenteert vandaag 5.000.000 kwalitatief gedigitaliseerde teksten uit de literatuur, taalkunde en cultuurgeschiedenis uit het Nederlandse taalgebied integraal aan het publiek. De voorbije jaren wist de Vlaamse Erfgoedbibliotheken vzw de Vlaamse aanwezigheid in DBNL te versterken en een inhaalbeweging voor Vlaamse teksten te realiseren. Zowel het aantal Vlaamse teksten in DBNL als het publieksbereik van DBNL namen sterk toe. Om de Vlaamse aanwezigheid in DBNL structureel te versterken, ga ik het gesprek aan met de Nederlandse Taalunie. De Taalunie voorziet het leeuwendeel van de middelen voor DBNL.

4.2 DIGITALE TRANSFORMATIE VANUIT EEN NETWERKMODEL

Om de digitale transformatie van de brede cultuursector op een meer gecoördineerde manier te realiseren, neemt de Vlaamse overheid een regierol op en werkt ze aan een strategisch beleid vanuit een netwerkmodel over de grenzen van deelsectoren en specifieke doelgroepen heen.

In het kader van het relanceplan Vlaamse Veerkracht wordt een stappenplan uitgewerkt om te groeien naar een dergelijk netwerkmodel. Deze oefening gebeurt in een bredere samenwerking tussen het departement en Digitaal Vlaanderen. Het is de bedoeling om een gedeelde dienstverlening voor individuele organisaties te ondersteunen, en zo te zorgen voor schaalvoordelen. Het gebruik van uitwisselingsstandaarden in functie van een datagedreven beleid staat daarbij nadrukkelijk voorop. De pre-analyse 'Digitale transformatie van het culturele ecosysteem' is intussen beschikbaar op de website van mijn departement.

Ik breng een cultuurbreed netwerk van kernspelers tot stand via dialoog en door het opnemen van taken in de beheersovereenkomsten met deze spelers. Het netwerk zal een meer gecoördineerde en gezamenlijke aanpak realiseren voor de digitale uitdagingen. Het netwerk moet eveneens duiden hoe collectief opgezette dienstverleningen zoals collectieregistratie of duurzame bewaring technisch en organisatorisch aangestuurd worden.

Ook in de dialoog met lokale besturen besteed ik specifieke aandacht aan een digitaal beleid en de rol die lokale besturen en intergemeentelijke samenwerkingsverbanden binnen het netwerk kunnen spelen.

Ik verwacht van alle gesubsidieerde organisaties dat ze actief nadenken over de digitale processen in hun werking, en daarop een realistische visie en strategie ontwikkelen. Die visie en aanpak omvatten zowel de collectiegebonden als de zakelijk-organisatorische processen. Organisaties moeten bekijken wat de digitale transformatie betekent voor de uitvoering van de functies van de cultureel-erfgoedwerking, maar ook voor het HR-beleid, het communicatiebeleid en het databeleid voor de monitoring. Waar relevant en mogelijk worden de uitdagingen gezamenlijk en in samenwerking aangepakt.

De digitale zichtbaarheid en toegankelijkheid van de collecties is een belangrijk punt, net als de digitale participatie doorheen de hele werking. Het gebruikersperspectief staat hierbij centraal. Bij het uitwerken van de visie moeten organisaties zich bewust zijn van nieuwe ethische vraagstukken en de problematiek van auteursrechten, privacy en GDPR.

4.3 VIER PIJLERS IN HET BELEID VOOR DIGITALE TRANSFORMATIE

De visienota 'Een Vlaams cultuurbeleid in het digitale tijdperk' uit 2017 vormt het vertrekpunt voor de verdere beleidsvorming en -uitvoering. Het beleid voor digitale transformatie wil ik ondersteunen op basis van vier pijlers: digitale infrastructuur, digitale content, digitale innovatie en digitale competenties.

4.3.1 Digitale infrastructuur

De sector heeft nood aan betaalbare en duurzame opslagcapaciteit voor digitale data. Op individuele basis kunnen organisaties deze nood niet oplossen.

Er zijn verschillende spelers die al diensten aanbieden en nieuwe gemeenschappelijke opslagmogelijkheden bekijken. De Vlaamse overheid wil vanuit haar regierol de bestaande initiatieven verder op elkaar afstemmen, zodat het aanbod aansluit op de noden en de mogelijkheden van de hele sector. De Vlaamse overheid ziet erop toe dat digitale infrastructuur aansluit bij de gemaakte afspraken en standaarden en zal impulsen geven voor ontbrekende componenten.

Ter ondersteuning van de digitale collectieregistratie en -ontsluiting beschikt de erfgoedsector vandaag over twee centrale databanken (ErfgoedInzicht en Erfgoedplus). Sinds de afslanking van de provincies coördineert en continueert mijn departement deze databanken en de bijhorende technische en meer inhoudelijke ondersteuning. Momenteel loopt een onderzoekstraject dat zal leiden tot een centraal collectieregistratiesysteem in navolging van deze voormalige provinciale initiatieven. Op korte termijn wil ik de realisatie van het nieuwe systeem en de nodige ondersteuning hierbij voorstellen, zodat de sector een duidelijk perspectief heeft om mee rekening te houden. Dit systeem zal ook compatibel zijn met de OSLO-uitwisselingsstandaard voor cultureel erfgoed.

4.3.2 Digitale content

Ik verwacht van organisaties dat ze vanuit een digitaliseringsstrategie inzetten op het creëren en bewaren van digitale content en bijhorende data, zowel inhoudelijke data verbonden aan de collectie als zakelijk-organisatorische data uit bijvoorbeeld ticketingsystemen. Data zijn de grondstof voor een digitale transformatie. Om deze data makkelijk onderling uitwisselbaar te maken, moeten de nodige afspraken gemaakt en nageleefd worden. De OSLO-uitwisselingsstandaard cultureel erfgoed werd met dat doel ontwikkeld en is de norm voor de

sector opdat zij hun interne en externe digitale werking kunnen professionaliseren wat betreft communicatie, presentatie, (her)gebruik en participatie.

De digitale omslag vraagt keuzes. Niet alles kan en hoeft op dezelfde wijze en even prioritair gedigitaliseerd te worden. Het is aan de organisaties om een aanpak uit te werken, waarbij ze rekening houden met het belang en kwetsbaarheid van het erfgoed. Ze kunnen bijvoorbeeld ook voorrang geven aan wat zich al in het publieke domein bevindt of waarrond een duidelijke vraag van de gebruikers bestaat. Het bepalen van de prioriteiten is essentieel voor het duurzaam bewaren en het proactief ontsluiten van de digitale data. De kwaliteit van de data is belangrijker dan de pure kwantiteit.

Om de digitale collectieregistratie en het creëren van digitale data projectmatig te stimuleren, lanceer ik in het kader van het relanceplan Vlaamse Veerkracht een nieuwe oproep voor de inhaalbeweging digitale collectiedata in 2021 (zie II. 3.1. Registreren en in kaart brengen van erfgoed).

4.3.3 Digitale innovatie

Om de digitale transformatie te vervolledigen en de digitale mogelijkheden optimaal te benutten, moeten organisaties continu innoveren. Innovatie kan in verschillende vormen, zowel het stapsgewijs doorvoeren van verbeteringen aan bestaande producten of diensten, processen en taken, als het toepassen van een nieuwe technologie of visie op bestaande processen. Het gebruik van nieuwe technologieën kan leiden tot vernieuwende of zelfs geheel nieuwe bedrijfsmodellen, doordat cultureel-erfgoedorganisaties zich anders gaan verhouden tot de markt en de andere sectoren.

Om te innoveren is er nood aan experimenteerruimte en het delen van vernieuwende expertise in samenwerking met andere sectoren of private ontwikkelaars. Door de veelheid aan andere structurele taken is innovatie vaak moeilijk vanuit de structurele werking te realiseren. Daarom voorzie ik bijkomende impulsen, zowel via de projectsubsidies op het Cultureelerfgoeddecreet, via de inhaalbeweging voor digitale collectiedata als via het reglement voor innovatieve partnerprojecten. Sinds 2019 kunnen culturele actoren zich ook kandidaat stellen om in residentie te gaan in drie buitenlandse residentieplekken die werken op de snijlijn tussen kunst, cultuur, wetenschap en technologie. Ook de cultureel-erfgoedsector kan van dit aanbod gebruik maken.

4.3.4 Digitale competenties

Momenteel ontbreekt het binnen de cultureel-erfgoedsector nog in grote mate aan digitale maturiteit. Organisaties zouden een eigen groeicurve moeten uitstippelen, rekening houdend met de beschikbare middelen en aanwezige competenties. De zelfevaluatietool ‘digitale maturiteit’ die mijn departement in 2019 lanceerde, ondersteund door meemoo, is een goed vertrekpunt voor de visieontwikkeling binnen organisaties.

Het beschikken over voldoende (structurele) personeelsinzet met de juiste competenties blijft een pijnpunt. De behoefte aan nieuwe profielen, zoals digitaal strateeg of digitale curator, stelt zich

steeds scherper. Deze digitale profielen zijn evenwel slechts in beperkte aantallen beschikbaar voor de sector. Naast inspanningen om dergelijke digitale profielen aan te trekken, moeten organisaties inzetten op het verhogen van de digitale competenties bij alle medewerkers. Op korte termijn blijven 'training on the job', kennisuitwisseling en begeleiding vanuit de kernspelers essentieel. Cultuurconnect startte een opleidingstraject Digitaal Leiderschap binnen de cultuursector in 2020, waardoor medewerkers vanuit hun eigen case aan de bouwstenen van een digitale strategie voor hun organisatie kunnen werken. Ik zal toezien op de continuïteit van dit initiatief. Vanuit spelers zoals meemoo, FARO, Archiefbank Vlaanderen/Archiefpunt, Vlaamse Erfgoedbibliotheken, Vlaamse Kunstcollectie, publiq en Cultuurconnect verwacht ik een gecoördineerd aanbod en begeleiding die aan de behoeftes voor digitale maturiteit tegemoetkomen.

Het afstemmen tussen de kernspelers en het zoeken naar een complementaire dienstverlening vraagt blijvend aandacht. De diversiteit aan organisaties en maturiteitsniveaus binnen de sector mag daarbij niet uit het oog verloren worden. Een gemeenschappelijke en gecoördineerde aanpak is noodzakelijk, wat leidt tot een gediversifieerde ondersteuning en begeleiding. Platformen zoals CEST en TRACKS, ingebed binnen meemoo, blijven belangrijke en dynamische instrumenten om de sector te ondersteunen. Er liggen ook kansen in het verder afstemmen van het opleidingsaanbod van onderwijsinstellingen op de nodige competenties in de sector. De dialoog die FARO hierover al aangaat met onderwijsinstellingen moedig ik verder aan. Op termijn moeten die inspanningen zorgen voor een sterkere aanwezigheid van de nodige (digitale) competenties binnen de sector.

5 IEDEREEN VOOR ERFGOED, ERFGOED VOOR IEDEREEN

Cultureel-erfgoedorganisaties zetten ten volle in op hun maatschappelijke rol. Ze zetten in op een breed bereik en het betrekken van de bevolking. De interactie met het publiek beperkt zich al lang niet meer tot tentoonstellingen en het openstellen van de leeszaal. Cultureel-erfgoedorganisaties gaan het gesprek aan met het publiek en treden steeds meer buiten de muren van de eigen instelling. Ze gaan de wijken in en kijken hoe cultureel erfgoed relevant kan zijn voor iedereen. Een goed voorbeeld van dit laatste is het welzijnsgericht erfgoedwerk, zowel gericht op algemeen psychisch welbevinden als op reminiscentie bij een oudere doelgroep.

Ik vind het bijzonder belangrijk dat cultureel-erfgoedorganisaties hun maatschappelijke taak ten volle kunnen opnemen: het cultureel erfgoed is onze gemeenschappelijke erfenis, we moeten de hele samenleving hierbij betrekken.

5.1 IEDEREEN VOOR ERFGOED

Cultureel-erfgoedorganisaties maken ontmoeting mogelijk en stimuleren kennisuitwisseling. Ze stellen zich daarbij niet op als de hoeders van de enige waarheid. Niet enkel professionele cultureel-erfgoedspecialisten hebben immers relevante kennis en inzichten over erfgoed.

5.1.1 Participeren

Niet toevallig voegde het decreet van 2017 ‘participeren’ toe als vijfde functie aan de kerntaken van cultureel-erfgoedwerking. Het versterken van participatie en het binnenhalen van externe expertise is relevant voor de gehele werking, niet enkel voor publiekswerking.

Ik verwacht niet dat cultureel-erfgoedorganisaties altijd en overal inzetten op participatie. Participatieprocessen zijn erg tijds- en middelenintensief en zullen niet voor iedere uitdaging het meest gepaste antwoord zijn. Ik verwacht wel dat organisaties een duidelijke en gedragen visie ontwikkelen op welke punten actieve participatie een meerwaarde kan zijn in de werking en daar duidelijke prioriteiten en acties voor bepalen. In de vorige beleidsperiode was die functie nieuw en werd inzetten op participeren vooral aangemoedigd. In de aanvragen voor de volgende beleidsperiode verwacht ik een voldragen visie, die geïntegreerd is in het geheel van de werking.

5.1.2 Meerstemmigheid en gecontesteerd erfgoed

Cultureel-erfgoedorganisaties vertellen meerlagige verhalen, met aandacht voor verschillende doelgroepen en met linken naar het heden en de toekomst. Steeds meer is er daarbij aandacht voor meerstemmigheid: het aan bod laten komen van verschillende standpunten en rekening

houden met uiteenlopende perspectieven en interpretaties. Hetzelfde erfgoed kan voor verschillende ogen immers uiteenlopende betekenissen hebben.

Het is daarbij belangrijk dat we ons in het erfgoed kunnen herkennen, maar evenzeer dat we onze blik laten verruimen of zelfs uitdagen. Een verhaal vertellen vanuit verschillende perspectieven betekent ook de onduidelijkheden en onzekerheden tonen. Dat kunnen conflicterende meningen zijn – zonder dat het noodzakelijk duidelijk is wie 'gelijk heeft'.

In een dergelijk proces is de cultureel-erfgoedorganisatie niet de enige 'eigenaar' van het verhaal. Cultureel-erfgoedorganisaties richten zich op het faciliteren van het gesprek maar bieden ook wetenschappelijke en methodologische houvast.

Conflicten kunnen ontstaan rond elk onderwerp en elk type erfgoed, maar sommige onderwerpen liggen gevoeliger dan andere. Denk aan de discussies de voorbije jaren over Aalst Carnaval, de koloniale herinnering, Zwarte Piet … Musea, archiefinstellingen en erfgoedbibliotheken beheren zelf ook deelcollecties die 'gecontesteerd' zijn – of het kunnen worden.

In dit verband is de mogelijke teruggave van koloniale cultuurgoederen sinds enige tijd actueel. In de buurlanden wordt gediscussieerd over een beleid op dit vlak en enkelen namen reeds initiatieven. Het lijkt mij noodzakelijk dat ook Vlaanderen zich positioneert in dit restitutiedebat. Mijn standpunt focust daarbij op de cultuurgoederen uit de voormalige Belgische kolonies, bewaard in publieke collecties in Vlaanderen. Privécollecties en handel blijven buiten de scope.

Herkomstonderzoek is ook in dit debat nuttig (zie II. 3.2 Collectievorming) en wordt noodzakelijk wanneer de overheid van het herkomstland daarnaar vraagt. Teruggave van koloniale cultuurgoederen moet bijgevolg overwogen worden wanneer er een duidelijke vraag hiertoe is van de overheid van het herkomstland en de verwerving op een onrechtmatige of onethische manier gebeurde, bijvoorbeeld in geval van roof of plundering. Dat geldt ook zo voor onderzoek naar en teruggave van menselijke resten. Gezien er in de meeste gevallen geen juridische verplichting tot teruggave is, ligt de eindbeslissing steeds bij de eigenaar van de cultuurgoederen.

Aan de collectiebeherende organisaties vraag ik bewust en zorgvuldig met deze onderwerpen te blijven omgaan en de opgebouwde kennis en expertise te blijven delen. Door in te zetten op meerstemmigheid en genuanceerd om te gaan met gecontesteerd erfgoed neemt de sector een belangrijke maatschappelijke rol op.

5.2 ERFGOED VOOR IEDEREEN

'Presenteren en toeleiden' is het meest zichtbare onderdeel van cultureel-erfgoedwerking. Op het vlak van programmatie, communicatie en marketing is het aan de organisaties om te beoordelen hoe ze die functie het best invullen en dat te argumenteren in hun aanvragen. Zeker de programmatie is sterk verbonden met het DNA en de eigenheid van de organisatie (zie II. 2.5

Eigenheid binnen een gemeenschappelijk kader). Voor alle soorten organisaties moet er ruimte zijn om te experimenteren en te vernieuwen.

Inhoudelijk is het aan de organisaties om de keuzes op het vlak van presenteren en toeleiden te maken. Wel vraag ik bijzondere aandacht voor het streven naar een breed bereik en voor cultuureducatie.

5.2.1 Een breed bereik

Cultureel-erfgoedorganisaties zetten op veel manieren in op het betrekken en bereiken van het publiek. Ondanks die talrijke inspanningen blijft de verbreding van het publieksbereik vaak moeilijk. Cultureel-erfgoedorganisaties bereiken – zeker buiten de schoolse context – nog steeds in hoofdzaak een hoger opgeleid, iets ouder, middenklasse publiek.

Erfgoed is nochtans voor iedereen, waar je ook woont of welke achtergrond je hebt. Publieksverbreding en publieksverjonging zie ik dus als een kernopdracht, in alle soorten cultureel-erfgoedorganisaties. Ons cultureel erfgoed heeft grote potentie om het grote publiek, en specifieke doelgroepen daarin, aan te spreken en te raken. Cultuur erfgoed toont ons ons verleden en houdt ons een spiegel voor. Bovendien koesteren we ons cultureel erfgoed omwille van zijn schoonheid en emotionele waarde. Dat moeten we doorgeven aan de huidige en toekomstige generaties. Kinderen en jongeren zijn daarbij een essentiële doelgroep. Deelname op jonge leeftijd legt de basis voor levenslange cultuurparticipatie.

Het Cultureelerfgoeddecreet benoemt het streven naar 'maatschappelijke en culturele diversiteit' expliciet als een beoordelingscriterium bij de indeling van de collectiebeherende organisaties. Zoals de sector aangeeft is deze uitdaging bijzonder relevant, maar moet ze wel voldoende breed geïnterpreteerd worden. Het betreft alle denkbare types diversiteit: leeftijd, geslacht, opleidingsniveau, sociaaleconomische of culturele achtergrond, mensen met een beperking …

Ik besef dat het verbreden van het bereik niet altijd een evidente opdracht is, ook door de aard van het onderwerp en de aard van de collecties. Ik verwacht van cultureel-erfgoedorganisaties dat ze een visie ontwikkelen en beargumenteerde keuzes maken welke doelgroepen ze gedurende de beleidsperiode prioritair willen bereiken en op welke manier ze een breed en gediversifieerd bereik nastreven. Voor het geheel van de werking is daarbij nood aan praktijk- en ervaringsdeling en ondersteuning. Ik wil de sector ondersteunen door in te zetten op het verder in kaart brengen van het publiek en op publieksonderzoek (zie II. 1.2 Op punt stellen van de monitoring van beleidsrelevante gegevens).

5.2.2 Cultuureducatie

Bijzondere aandacht vraag ik ook voor cultuureducatie, gekoppeld aan de door de Europese Unie geformuleerde sleutelcompetenties voor het levenslang en levensbreed leren.

Net als het streven naar een breed bereik is de inzet op leren over en door cultuur een belangrijke manier om de maatschappelijke relevantie van erfgoedwerking te verzekeren.

Cultureel-erfgoedorganisaties bieden een betekenisvolle context om te leren over het verleden en het erfgoed, maar evenzeer om kritisch te leren denken. Door cultureel erfgoed leren we bij, ontdekken we andere perspectieven, nieuwe inzichten … We vormen onze identiteit in een continue dialoog met het erfgoed en de anderen. Dat is bij uitstek een participatief proces, geen eenrichtingsverkeer.

Leren over en door cultuur is een intrinsiek onderdeel van de gehele publieksgerichte werking van cultureel-erfgoedorganisaties. Cultureel-erfgoedorganisaties hebben een rijk educatief aanbod voor jong en oud, dat bijdraagt aan levenslang leren. De mooie voorbeelden en goede praktijken zijn legio. Organisaties bedden educatie steeds vaker structureel in het geheel van de werking in. Niet alle organisaties staan wat dat betreft op hetzelfde punt van hun evolutie. Het is positief dat de sector blijft inzetten op kennis- en expertisedeling, hierin ondersteund door FARO.

Op het vlak van formeel leren blijft het onderwijs een fundamentele partner. Cultureel-erfgoedorganisaties bieden hiervoor een aantrekkelijk educatief aanbod aan. Dit aanbod laten aansluiten bij de vernieuwde eindtermen en ontwikkelingsdoelen voor àlle studierichtingen is een aandachtspunt. Het is belangrijk leerkrachten aan te moedigen diverse vormen van cultureel-erfgoedwerking te leren kennen, bezoeken en gebruiken (bijvoorbeeld ook archiefinstellingen en erfgoedbibliotheken).

Voor de opbouw van een langdurige relatie met het jonge publiek is ook de inzet op het aanbod buiten de schoolcontext cruciaal, vanaf de geboorte. Mijn departement en het agentschap Opgroeien vormden daarom een gemeenschappelijke visie over ‘Kunst, Cultuur voor de allerjongsten’ (2020). In dit kader werken ze onder meer aan het sensibiliseren van de cultuur- en welzijnssector over het belang van cultuur voor baby’s en peuters, aan de bekendmaking van het cultuuraanbod bij kinderopvang en Huizen van het Kind, en aan ontmoeting en kennisuitwisseling tussen beide sectoren. Voor het bredere buitenschoolse aanbod is, naast een kwalitatief aanbod, samenwerking met de jeugdsector cruciaal.

Binnen het geheel van de publieksgerichte werking verwacht ik van cultureel-erfgoedorganisaties een heldere en duurzame visie en keuzes omtrent levenslang leren en cultuureducatie: de vooropgestelde doelgroepen, de aanpak, de plaats van educatie in de organisatie, de partners, de kennisdeling…

6 VERSTERKEN VAN DE ZAKELIJKE WERKING

Het voeren van een performant en hedendaags zakelijk beleid is essentieel om een professionele cultureel-erfgoedwerking uit te bouwen. Dat omvat verschillende aspecten zoals een transparant financieel beleid, een kwaliteitsvol personeelsbeleid, een gezonde bestuurscultuur, ondernemingszin, marketing… Het voorbije decennium professionaliseerde de sector aanzienlijk. Ik wil de zakelijke werking van de cultureel-erfgoedorganisaties verder helpen versterken.

6.1 MOTIVATIE SUBSIDIEVRAAG EN BELANG VAN CULTUREEL ONDERNEMERSCHAP

Werkingssubsidies blijven voor de meeste cultureel-erfgoedorganisaties de voornaamste bron van financiële middelen. Dat is logisch, inkomstenmaximalisatie is niet het doel van cultureel-erfgoedwerking. Het inzetten van de gemeenschapsmiddelen moet wel op een verantwoorde en beargumenteerde manier gebeuren.

De subsidiegraad verschilt sterk tussen individuele organisaties én deelsectoren. Voor sommige organisaties dekt de werkingssubsidie van de Vlaamse overheid tot 90% van de kosten, bij andere is dat slechts 10%. De voornaamste verklaring van dat verschil ligt in de aard van de rechtspersoon: vzw's beschikken doorgaans slechts over beperkte eigen middelen, terwijl organisaties die deel uitmaken van een stad of gemeente veel vaker kunnen rekenen op een sterke financiële ondersteuning door de eigen inrichtende macht. Steden en gemeenten treden in deze gevallen op als hoofdfinancier van de werking, de Vlaamse overheid treedt op als secundaire financier. Uiteraard blijft de mate waarin een beroep kan worden gedaan op andere financiering een element bij het bepalen van de werkingssubsidie. Daarbij verwacht ik van alle organisaties dat ze de nood aan werkingssubsidies heel duidelijk beargumenteren. Het gaat zowel om de noodzaak van de werking die men wil ontwikkelen als om de noodzaak daarvoor een werkingssubsidie te ontvangen.

Organisaties moeten in hun aanvraag ook aangeven hoe ze inzetten op het genereren van bijkomende middelen, rekening houdend met de mogelijkheden van de organisatie. Waar het kan, moeten inspanningen geleverd worden voor bijvoorbeeld het aantrekken van private investeerders en sponsoring, het stimuleren van crowdfunding en giften, het ontwikkelen van specifieke arrangementen, het ontwikkelen en implementeren van nieuwe zakelijke modellen of het voeren van een gedifferentieerd prijsbeleid.

Daarnaast gaat het ook om efficiënt en effectief samenwerken, onder andere via publieke, private of cross-sectorale initiatieven, collectiemobiliteit, langdurige bruiklenen of door het delen of gemeenschappelijk organiseren van backoffice taken (zie ook II. 6.3 Het beperken van structuren en overhead). Cultuurloket is het aanspreekpunt voor de professionalisering in de cultuursector, cultureel ondernemerschap en aanvullende financiering. Ook de 'Conceptnota aanvullende

financiering cultuur en cultureel ondernemerschap' uit 2017 opende hiertoe nieuwe mogelijkheden. Ik zal de komende tijd de uitgewerkte initiatieven evalueren en waar nodig bijsturen en uitbreiden. Een gezonde mix van publieke en private financiering vergroot de draagkracht van de organisatie én het maatschappelijk draagvlak. Ik blijf cross-sectorale samenwerking stimuleren via onder andere transversale partnerships.

6.2 EEN TRANSPARANTE FINANCIERING EN DE ZAKELIJKE BASISINFORMATIE IN AANVRAGEN

Zeker bij complexere organisaties en organisaties met meerdere deelwerkingen blijft het soms moeilijk om een goed zicht te krijgen op de zakelijke en financiële werking. Organisaties en overkoepelende stedelijke structuren zetten al stappen om de data over financiën, personeel, infrastructuur… transparanter weer te geven. Ik vraag van alle organisaties blijvend aandacht voor het zo volledig mogelijk in kaart brengen van de kosten, de opbrengsten en de personeelsinzet verbonden aan de gehele gesubsidieerde cultureel-erfgoedwerking. Dit is van belang om subsidieaanvragen op een goede en vergelijkbare manier te kunnen beoordelen, maar ook om gesubsidieerde organisaties te kunnen opvolgen en om de sector te kunnen monitoren. De kosten, opbrengsten en personeelsinzet vanuit de aanvrager en vanuit ondersteunende rechtspersonen moeten hierbij in beeld komen. Om de transparantie te bevorderen, is het voeren van een analytische boekhouding aangewezen.

Tegelijkertijd vraag ik bij de beoordeling en het toezicht voldoende rekening te houden met het feit dat de werking soms ingebed is in complexe structuren én dat dit ook een meerwaarde kan betekenen voor de werking. Het clusteren van bepaalde overkoepelende taken kan bijvoorbeeld heel zinvol zijn, maar is niet zo makkelijk in te passen in de beoordelingsmethodiek (zie II. 2.2.5 Eigenheid binnen een gemeenschappelijk kader).

6.3 HET BEPERKEN VAN STRUCTUREN EN OVERHEAD

De vorige legislatuur wijzigde het landschap van de landelijke dienstverlenende organisaties door het nadrukkelijk stimuleren van synergiën en fusies om zo slagkrachtigere organisaties te creëren. Ik vraag de sector om in dialoog en proactief mee te denken over verdere en zinvolle winsten. Voor de eigen instellingen van de Vlaamse Gemeenschap laat ik alvast mogelijke optimalisaties, efficiëntiewinsten en kwaliteitsverbeteringen onderzoeken.

Het beperken van structuren en overhead bij de samenwerkingsverbanden op bovenlokaal niveau verdient bijzondere aandacht. Er zijn intergemeentelijke samenwerkingsverbanden die verschillende werkingen ontwikkelen, die vaak niet dezelfde groep gemeenten betreffen. Dat compliceert het aansturen en de bestuursverantwoordelijkheid én zorgt voor een wildgroei aan bestuursoverleg en -mandaten. De Vlaamse overheid zet in op regiovorming en bakent om dat te

stimuleren vaste regio's af. Op 12 maart 2021 keurde de Vlaamse Regering een kadernota goed die de visie op regiovorming weergeeft, de referentieregio's definitief vastlegt en de verdere aanpak tijdens deze regeerperiode bepaalt. Binnen die regio's moeten alle vormen van intergemeentelijke samenwerking plaatsvinden, zowel de bestaande als nieuwe samenwerkingen. Die oefening heeft een impact op de intergemeentelijke samenwerkingsverbanden die worden ondersteund voor een regionale dienstverlenende rol binnen het Cultureelerfgoeddecreet. De dienstverlenende rollen zullen zich moeten enten op de bepalingen over de referentieregio's tegen het indienen van een aanvraag voor de volgende beleidsperiode 2027-2032. Ik vraag om de oefening mee op te volgen en daarop in te spelen.

6.4 GOED BESTUUR

Het is mijn ambitie om tijdens deze regeerperiode de nodige aandacht te besteden aan goed bestuur. Zo zal ik bij de herziening van het Cultureelerfgoeddecreet nagaan of inzichten uit de nieuwe Bestuurscode Cultuur, in 2020 gelanceerd als hefboom voor discussie en reflectie over 'goed bestuur', een aanpassing vereisen van de bestaande regelgeving. Goed bestuur gaat voor mij in ieder geval verder dan het klassieke begrip van wat goed bestuur van organisaties is. Ik streef naar een meer dynamische toepassing van de achterliggende principes.

Ik wil dat organisaties reflecteren over hun organisatiestructuur en -cultuur, en rekening houden met nieuwe uitdagingen die zich stellen. De veranderende relatie met het publiek en de maatschappij beïnvloedt de manier waarop cultureel-erfgoedorganisaties zich organiseren. Dit vraagt niet alleen nieuwe expertise en vaardigheden en een andere aanpak, het heeft impact op de hele organisatiecultuur. Deze evoluties vragen tijd – en uiteraard moet elke organisatie hier keuzes in kunnen maken. In algemene zin betreft het evenwel een vraag die bij alle organisaties aandacht verdient: in welke mate is de organisatiestructuur aangepast aan de veranderende manier van werken?

6.5 EEN KWALITEITSVOL PERSONEELS- EN VRIJWILLIGERSBELEID

Ik vraag meer aandacht voor een kwaliteitsvol personeels- en vrijwilligersbeleid. Enkel met voldoende middelen en een goed competentiebeleid is een volwaardig en eerlijk personeelsbeleid mogelijk, op alle niveaus. Ook voor vrijwilligers moet een kwalitatief beleid – vanuit een duidelijke visie – gegarandeerd worden. Voor vrijwilligerswerking lijkt er een nood aan verjonging te bestaan om cultureel-erfgoedgemeenschappen in stand te houden.

De Vlaamse overheid nam in 2016 het initiatief om het vrijwilligersbeleid op Vlaams niveau meer gecoördineerd aan te pakken, om zo intersectoraal te komen tot een beter vrijwilligersklimaat. Het doel is te komen tot een betere bescherming, ondersteuning en waardering van vrijwilligers. Er werd een visie, een doelstellingenkader en een concreet actieplan uitgewerkt, met als

belangrijkste verwezenlijkingen tot nu toe het versterken van het Vlaams Steunpunt Vrijwilligerswerk en de gratis vrijwilligersverzekering. Momenteel actualiseer ik het gecoördineerde Vlaamse vrijwilligersbeleid. Ik kies voor een participatief proces met inbreng vanuit het veld, net om ervoor te zorgen dat we de echte bekommernissen en noden van vrijwilligers vatten en dat we het beleid inzetten om deze uitdagingen aan te pakken. Mijn uitgangspunt is om zorgvuldig om te gaan met de belangeloosheid waarmee vrijwilligers zich inzetten voor anderen en voor de maatschappij, en hen te waarderen in hun engagement.

6.6 ONDERSTEUNING VOOR DE VERDERE KENNISOPBOUW

Voor de verdere kennisopbouw rond het zakelijke beleid kunnen cultureel-erfgoedorganisaties terecht bij Cultuurloket, maar ook FARO ondersteunt de sector bij aspecten die nauw verwant zijn aan de zakelijke werking, zoals de beleidsplanning en het competentiebeleid. Vele collectiebeherende organisaties hebben openbare besturen als inrichtende macht, waarvoor ook andere instanties aanspreekpunt zijn, zoals de Vereniging van Vlaamse Steden en Gemeenten en het agentschap Binnenlands Bestuur. Wat betreft de ondersteuning voor vrijwilligerswerk biedt het Vlaams steunpunt vrijwilligerswerk de juiste expertise en kennis. Mijn departement zal de inzet op zakelijke kennisopbouw en ondersteuning sterker onder de aandacht brengen in dialoog met de betrokken spelers en met de lokale besturen. Momenteel is het voor cultureel-erfgoedorganisaties onduidelijk bij wie ze waarvoor terecht kunnen, en zijn ook de uitdagingen van de sector niet altijd bekend bij de spelers die ondersteuning bieden (zie ook II. 2.2.2. Dienstverlening en kennisdeling).

7 STIMULEREN VAN DE INTERNATIONALE CULTUREEL-ERFGOEDWERKING

Cultureel-erfgoedwerking heeft veel internationale aspecten, ook bij kleinere organisaties: samenwerking met internationale partners, internationale bruiklenen, het openstellen van collecties voor buitenlandse onderzoekers, aanspreken van een internationaal publiek… Voor vele onderdelen van de cultureel-erfgoedwerking zijn er bovendien internationale conventies en gelden internationale standaarden en normen. Internationale werking is dus voor alle cultureel-erfgoedorganisaties relevant.

7.1 STRUCTURELE AFSTEMMING OVER INTERNATIONAAL BELEID

Allereerst wens ik meer structurele afstemming met de cultureel-erfgoedsector over hun noden bij het uitbouwen van een internationale werking. Internationale (samen)werking en uitwisseling werkt immers voor alle organisaties versterkend en inspirerend, zowel op kortere afstand (bijvoorbeeld in de grensregio) als binnen Europa of over continenten heen.

Tegelijk wil ik de cultureel-erfgoedsector sterker betrekken bij de internationale initiatieven van de Vlaamse overheid. Er is een sterke wisselwerking tussen de internationale werking van cultureel-erfgoedorganisaties en het internationaal cultuurbeleid van de Vlaamse overheid. Door meer focus aan te brengen in zowel de prioritaire landen en regio’s, als in de doelstellingen en het instrumentarium, schep ik een duidelijk kader voor mijn internationale acties. Zo zet ik tijdens buitenlandse zendingen en via culturele handelsmissies in op het versterken van (bestaande) relaties met toonaangevende instellingen. Hierbij sluiten cultuurbeleid en culturele diplomatie naadloos op elkaar aan en gaat de versterking van de internationale reputatie van Vlaanderen samen met een versterking van de internationale werking van de cultureel-erfgoedsector.

Daarnaast wil ik vaker toonaangevende internationale netwerkmomenten en professionals naar Vlaanderen halen, zodat het brede professionele veld zich internationaal kan vernetwerken en de rijkdom en diversiteit van het Vlaamse erfgoed en de eigen expertise in de kijker kan zetten. Mijn administraties Cultuur, Buitenlandse Zaken en Flanders Investment & Trade werken met Toerisme Vlaanderen een samenwerkingskader uit om de onderlinge afstemming ook in de buitenlandse acties te versterken. De Vlaamse vertegenwoordigers in het buitenland spelen een belangrijke rol in het ondersteunen en waar opportuun mee faciliteren van verbindingen en netwerking. Ik wil ook opnieuw bekijken hoe het cultuurplatform Flanders Culture effectief kan ingezet worden.

Naar de sector bekijk ik de mogelijkheden tot een meer structurele dialoog, zodat plannen en opportuniteiten in een vroeger stadium teruggekoppeld worden.

7.2 INTERNATIONAAL PUBLIEKSBEREIK

Ook het bereiken van een internationaal publiek staat hoog op mijn agenda. Door de coronacrisis is het internationaal cultuurtoerisme zo goed als stilgevallen, maar het is slechts een kwestie van tijd voor de internationale bezoekers opnieuw de weg vinden naar ons erfgoed. Dat erfgoed, zowel cultureel als onroerend, vormt immers een groot deel van de aantrekkingskracht van Vlaanderen. Het is een aantrekkingskracht waarop ook Event Flanders inspeelt, het samenwerkingsverband tussen Cultuur, Toerisme en Sport rond internationale evenementen. Door belangrijke erfgoedmomenten, zoals toptentoonstellingen, te ondersteunen en te ontwikkelen geven we ons erfgoed uitstraling tot ver over de grens.

De internationale uitstraling is belangrijk en de internationale bezoekers verwelkomen we met bijzonder veel plezier. Toch mag het maximaliseren van het aantal bezoekers niet het enige doel zijn: er moet een evenwicht zijn tussen de draagkracht van het erfgoed en de omgeving, en de duurzaamheid van het publieksbereik. De impact op langere termijn moet mee in rekening gebracht worden.

Mijn collega, bevoegd voor Toerisme, en ik, als minister van Cultuur, vinden elkaar in deze noodzaak aan duurzaamheid in het publieksbereik (zie II. 8.2.2 Toerisme).

Met het virtuele Museum van Vlaanderen willen we ook een internationaal publiek bereiken én aanzetten om de collecties ook fysiek te bezoeken (zie II. 4.1 Het Museum van Vlaanderen en het belang van digitale interactie).

7.3 KENNISDELING

Op het vlak van kennisdelen en netwerken zijn er nog veel mogelijkheden. De bestaande internationale structuren en kernspelers zijn vaak onvoldoende gekend. Veel cultureel-erfgoedorganisaties zijn internationaal goed vernetwerkt en nemen internationale mandaten op, maar dat wordt niet systematisch in kaart gebracht.

Ik vraag mijn departement, FARO en de sector verder af te stemmen over de noden op het vlak van internationale werking en te onderzoeken hoe de bestaande actoren en netwerken sterker in kaart gebracht kunnen worden. Zo krijgt iedereen beter zicht op mogelijk relevante contacten, aanspreekpunten en netwerken.

Op het vlak van kennisdeling blijft het ook belangrijk internationale evoluties op te volgen en expertise in Vlaanderen binnen te brengen. In samenspraak met mijn departement analyseerde FARO in aanloop naar deze strategische visienota internationale tendensen die relevant zijn voor cultureel-erfgoedwerking.

Ze identificeerden daarbij 6 belangwekkende evoluties:

1 de aandacht voor een ethisch verantwoorde erfgoedpraktijk;
2 evoluties op het vlak van cultuureducatie;
3 welzijnsgericht erfgoedwerk;
4 de sterke link tussen erfgoed, buurtidentiteit en 'sense of belonging';
5 aandacht voor risicomanagement voor collecties;
6 de inzet op hedendaags verzamelbeleid.

Het is erg relevant dit soort tendensen te blijven opvolgen en de kennis daarover breed te verspreiden. Daarbij is het ook op beleidsniveau erg relevant de evoluties en goede praktijken in de buurlanden en vergelijkbare regio's op te volgen.

7.4 ONDERSTEUNING INTERNATIONALE WERKING

Van de cultureel-erfgoedinstellingen verwacht ik een nadrukkelijke inzet op internationale werking, van de andere organisaties verwacht ik beredeneerde en geargumenteerde keuzes. Indien organisaties verantwoordelijkheden in internationale netwerken en fora daarbij beschouwen als een onderdeel van hun gesubsidieerde werking moet dit uit de aanvragen voor werkingssubsidies ook blijken.

Het Cultureelerfgoeddecreet biedt daarnaast mogelijkheden voor internationale projectsubsidies, ook voor cofinanciering van projecten die reeds ten dele door internationale instanties of organisaties gefinancierd worden en voor tussenkomsten voor internationale uitwisseling. De mogelijkheden voor de projectsubsidiëring wil ik nadrukkelijker communiceren en daarnaast wil ik inzetten op sensibilisering en kennisdeling over Europese financieringsmogelijkheden.

In het flankerend beleid is met name de geplande indemniteitsregeling, waarmee ik de mogelijkheden voor het binnenhalen van internationale bruiklenen wil vergroten (zie II. 3.2 Collectievorming), specifiek gericht op internationale cultureel-erfgoedwerking.

7.5 INTERNATIONALE KADERS EN STANDAARDEN

Tot slot blijf ik het Vlaamse cultureel-erfgoedbeleid actief afstemmen op de relevante internationale kaders en standaarden. De internationale verdragen en conventies van de Europese Unie, de Raad van Europa, UNESCO… hebben het Vlaamse cultureel-erfgoedbeleid in belangrijke mate mee vorm gegeven en blijven een belangrijk referentiepunt. Mijn departement blijft een actieve rol opnemen bij het vormgeven en uitvoeren van die instrumenten en treedt waar nuttig in overleg met het beleidsdomein Onroerend Erfgoed.

Ik benadruk het belang van de professionele kaders voor de deelsectoren (zoals de ethische codes van ICOM, ICA en IFLA) en de internationale standaarden voor professionele werking (rond

registratie, binnenklimaatnormen, digitalisering…). Dit blijven cruciale referentiekaders, ook voor het Vlaamse cultureel-erfgoedbeleid.

Door het deelnemen aan internationale fora op zowel het ambtelijke als politieke niveau en met de inzet van experten wil ik een actieve rol blijven spelen in internationale ontwikkelingen, ze mee vorm geven en afstemmen op de noden en ontwikkelingen van het Vlaamse veld.

De voortrekkersrol die Vlaanderen op sommige vlakken speelt, mag sterker benadrukt worden, bijvoorbeeld op het vlak van het nadenken over én implementeren van een werking rond immaterieel erfgoed, waarmee Vlaanderen uitvoering geeft aan de UNESCO-Conventie 2003. Zo ontwikkelde Vlaanderen een breed netwerk van dienstverlening rond immaterieel erfgoed, een Register van Inspirerende Voorbeelden inzake het Borgen van Immaterieel Erfgoed (naar analogie met het Register binnen de Conventie zelf) en de beurzen voor het doorgeven van vakmanschap als doorvertaling van het UNESCO-programma rond Living Human Treasures. Ook de transparante en objectieve werkwijze voor het selecteren van dossiers voor Vlaamse of multinationale voordrachten bij UNESCO verdient een vermelding. Een expertencommissie voert steeds een grondige evaluatie uit, waardoor het beste dossier Vlaanderens erfgoed internationaal in de schijnwerpers zet.

Ook andere aspecten van het Vlaamse cultureel-erfgoedbeleid zijn uitzonderlijk. Ik denk bijvoorbeeld aan het sterk vertakte netwerk van ondersteuning en dienstverlening in Vlaanderen en de bijzondere rol die onder meer de cultureel-erfgoedcellen hierin spelen. Ik wil dit internationaal sterker in de kijker plaatsen.

Op vlak van de bescherming van het nationaal erfgoed en de strijd tegen de illegale handel in cultuurgoederen zal ik bij de federale overheid aandringen om werk te maken van de federale Omzettingswet voor de UNESCO-Conventie 1970 inzake de restitutie van cultuurgoederen. Een goede toepassing van dit verdrag vereist immers een federale implementatiewet. Inzake de problematiek van de Joodse roofkunst wil ik blijven overleggen met de andere bevoegde overheden en met hen nagaan in welk mate er verdere initiatieven wenselijk zijn op dit vlak. Ik zet verder in op het uitvoeren en opvolgen van de UNESCO-Conventies 1970, 2003 en 2005. Ik blijf de werkzaamheden van de Raad van Europa opvolgen, onder andere voor de kaderconventie van FARO en ik volg de internationale fora op over de digitale transformatie van de cultuursector.

8 AFSTEMMING BINNEN HET BREDERE CULTUURBELEID, MET ANDERE BELEIDSDOMEINEN EN BESTUURSNIVEAUS

Het cultureel-erfgoedbeleid van de Vlaamse overheid wil een motor zijn om gezamenlijk inspanningen te leveren voor de zorg voor en de omgang met cultureel erfgoed. Door samenwerking en afstemming binnen het brede cultuurbeleid, met andere beleidsdomeinen en andere bestuursniveaus voer ik een slagkrachtiger beleid. Hiervoor zet ik in op dialoog op beleidsniveau.

8.1 AFSTEMMING BINNEN HET BREDE CULTUURBELEID

Binnen het brede cultuurbeleid zijn er verschillende instrumenten en beleidsontwikkelingen die relevant zijn voor het versterken van de cultureel-erfgoedwerking en cultureel-erfgoedactoren. Het cultuurbrede beleid rond digitale transformatie is daarvan een voorbeeld, waaraan ik deze legislatuur prioriteit geef (zie II. 4 Aanmoedigen en versterken van de digitale transformatie). Het gezamenlijke 'Afsprakenkader Onderzoek' dat mijn departement recent sloot met de verschillende steunpunten is een ander voorbeeld (zie II. 1.2 Op punt stellen van de monitoring van beleidsrelevante gegevens). Ik waak erover dat de verschillende instrumenten vanuit het brede cultuurbeleid complementair zijn met elkaar. Voor cultureel erfgoed schenk ik specifieke aandacht aan de afstemming met het infrastructuurbeleid, het Bovenlokaal Cultuurdecreet en het kunstenbeleid.

8.1.1 Vlaams cultuur- en jeugdinfrastructuurbeleid

Het Vlaamse cultuur- en jeugdinfrastructuurbeleid voorziet financiële ondersteuning voor bovenlokale cultuurinfrastructuurprojecten, zowel voor grote projecten als voor sectorale prioriteiten. De prioriteiten zijn sectorbreed geformuleerd en bieden mogelijkheden om ook de infrastructuur van cultureel-erfgoedorganisaties te optimaliseren. Momenteel maakt de cultureel-erfgoedsector hier weinig gebruik van. Ik zal die ondersteuningsmogelijkheid nog beter bekendmaken bij de cultureel-erfgoedsector. Bij de nieuwe prioriteiten voor investeringssubsidies voor de periode 2022-2026 bekijk ik in welke mate met de infrastructuurnoden in de cultureel-erfgoedsector rekening kan worden gehouden.

8.1.2 Bovenlokaal Cultuurdecreet

Het Bovenlokaal Cultuurdecreet bevordert de bovenlokale cultuurwerking van intergemeentelijke samenwerkingsverbanden en ondersteunt bovenlokale projecten. De ondersteuning voor bovenlokale cultuurprojecten focust op het verbinden van de culturele sectoren en disciplines, en op het samenwerken met andere beleidsdomeinen. Bovenlokale cultureel-erfgoedprojecten die

deze verbinding niet als doel hebben, komen niet in aanmerking. Dat is momenteel een lacune in het ondersteuningsbeleid voor cultureel erfgoed. Bij de herziening van het Cultureelerfgoeddecreet bekijk ik op welke wijze dit decreet aan de belangrijkste noden tegemoet kan komen.

Wat de intergemeentelijke samenwerkingsverbanden betreft, bieden zowel het Cultureelerfgoeddecreet als het Bovenlokaal Cultuurdecreet ondersteuning aan. Sommige intergemeentelijke samenwerkingsverbanden ontvangen vanop beide decreten een subsidie. Ik vraag mijn departement om de aanvraag- en toezichtprocedures waar mogelijk op elkaar af te stemmen. Intergemeentelijke samenwerkingsverbanden zullen ook oog moeten hebben voor de regiovorming die de Vlaamse Regering vooropstelt (zie II. 6 Versterken van de zakelijke werking).

8.1.3 Kunstenbeleid

Kunsten en cultureel erfgoed zijn nauw met elkaar verbonden. Alle kunsten hebben een cultureel-erfgoedcomponent. Zoals ik reeds aangaf in mijn Strategische Visienota Kunsten vraag ik bijzondere aandacht voor de link tussen kunsten en cultureel erfgoed. Het zijn complementaire sectoren. Ik wil zinvolle samenwerkingen tussen beide sectoren blijvend stimuleren en versterken.

Betekenis geven aan erfgoed vanuit kunsten, met de maatstaven van vandaag
Erfgoed is enkel erfgoed doordat we er vandaag nog betekenis en waarde aan hechten. Dit is een dynamisch proces, de waarde moet telkens opnieuw bevestigd en geactualiseerd worden. Om het erfgoed relevant te maken voor vandaag moeten individuen en groepen het zich toe-eigenen en actualiseren. Hierin is de kunstensector bijzonder actief. De kunstensector gaat regelmatig aan de slag met erfgoed door het uit te voeren, te interpreteren, te actualiseren, te bevragen of er op een andere manier kritisch mee aan de slag te gaan. Dat kan gaan om de gekende referentiewerken, maar evenzeer om herontdekkingen of minder bekende tradities.

Een kwaliteitsvolle vertaling of omgang van kunst met historisch erfgoed voor een hedendaags publiek impliceert gedegen wetenschappelijk onderzoek. De inbreng van innovatieve technologie en de ontwikkeling van gerichte digitaliseringstechnieken zijn belangrijk om dit onderzoek mogelijk te maken en te valoriseren. In de dialoog tussen het erfgoed- en het kunstenveld zijn innovatie en onderzoek dan ook een katalyserende factor.

De aandacht voor innovatie én traditie in samenwerking met de kunstensector is bijgevolg een bijzonder aandachtspunt. Het is mijn ambitie om die unieke dwarsdoorsnede tussen erfgoed, kunst en technologie – tussen het verleden, het heden en de toekomst – in te passen in het door het regeerakkoord vooropgestelde traject rond het Museum van Vlaanderen.

Zorg voor het erfgoed van morgen
De kunst van vandaag creëert het erfgoed van morgen. Ik wil aandacht besteden aan de zorg voor dat kunstenerfgoed van morgen. Verscheidene tools en organisaties in de cultureel-erfgoedsector ondersteunen de kunstenorganisaties en kunstenaars bij de erfgoedzorg. Een mooi

voorbeeld is TRACKS, een instrument waarbij de twee sectoren de krachten bundelen voor het bewaren en ontsluiten van het kunstenerfgoed. Ik blijf daarop inzetten en wil zinvolle samenwerkingen tussen beide sectoren stimuleren.

Ik geef mijn departement bijkomend de opdracht om in deze regeerperiode een traject rond het kunstenerfgoed op te zetten, gericht op het in kaart brengen van wat er is, en het verkennen van de uitdagingen en de raakvlakken. Op basis daarvan kunnen het instrumentarium en de reeds bestaande dienstverlening optimaler ingezet worden. Specifieke aandacht moet in deze oefening gaan naar het omgaan met de nalatenschap van de hedendaagse kunstenaars. Samen met de kunsten- en cultureel-erfgoedsector en onderzoeksinstellingen zal ik een antwoord formuleren op die uitdaging. Het levendig houden van de nalatenschap van onze hedendaagse kunstenaars is alleszins een opdracht voor zowel onze Vlaamse kunst- als cultureel-erfgoedorganisaties.

8.2 AFSTEMMING MET ANDERE BELEIDSDOMEINEN

In alle maatschappelijke domeinen is er cultureel erfgoed. Heel wat actoren beheren archiefinstellingen, objecten en (bibliotheek)collecties die opgebouwd zijn door hun dagelijkse werking, vaak over een lange periode. Denk bijvoorbeeld aan scholen, zorginstellingen, religieuze instellingen, bedrijven in alle mogelijke sectoren, universiteiten, sportverenigingen, heemkundige kringen…

Cultureel-erfgoedorganisaties ondersteunen actoren in andere maatschappelijke sectoren, en werken ook nauw samen met uiteenlopende spelers zoals welzijnsorganisaties, onderwijsspelers, toeristische diensten, en mediapartners. Die samenwerkingen inspireren, versterken de cultureel-erfgoedwerking en maken haar maatschappelijk relevant. De meeste samenwerkingen zijn contextgebonden en organisatiespecifiek. Voor een aantal maatschappelijke domeinen is afstemming en samenwerking op beleidsniveau wenselijk.

8.2.1 Onroerend erfgoed

Bij veel cultureel-erfgoedorganisaties is er een sterk raakvlak met het onroerend erfgoed. Collecties worden vaak bewaard in beschermde gebouwen en zijn er soms onlosmakelijk mee verbonden. Vele actoren en gemeenschappen maken bovendien het onderscheid tussen cultureel en onroerend erfgoed niet in hun werking. Op Europees niveau, maar vaak ook op lokaal niveau, wordt een geïntegreerd erfgoedbeleid gevoerd. Samen met het beleidsdomein Onroerend Erfgoed wil ik gezamenlijk antwoorden kunnen bieden op gedeelde uitdagingen. Daarbij wil ik afstemmen en samenwerken bij de gehele beleidsvoorbereiding, - uitvoering en -evaluatie van het Vlaamse erfgoedbeleid. Vandaag gebeurt dat onder meer voor:

- het opnemen van een regierol voor een afgestemd depotbeleid (zie II. 3 Erfgoedzorg centraal);
- het beschermen van enerzijds topstukken en anderzijds monumenten;
- het beleid rond varend erfgoed;
- de doorvertaling van de Europese landschapsconventie in het Vlaams beleid;

- gezamenlijke onderzoeksinitiatieven zoals het onderzoek Publieksarcheologie in Vlaanderen (2020);
- een depotbeheersplan voor het depot van de Vlaamse Gemeenschap in Vilvoorde;
- de opvolging, voorbereiding, standpuntbepaling inzake Europees beleid;
- de Culturele Routes, het European Heritage Label en de landschapsprijs van de Raad van Europa;
- UNESCO Conventies;
- …

Ik laat de betrokken administraties bekijken hoe en waar ze de regelgeving, besluitvorming en opvolging verder op elkaar kunnen afstemmen, zeker voor de organisaties die van beide beleidsdomeinen middelen ontvangen, zoals intergemeentelijke samenwerkingsverbanden, PARCUM en het Museum aan de IJzer. Voor de intergemeentelijke samenwerkingsverbanden lijkt het bijvoorbeeld logisch dat efficiëntiewinst en andere voordelen te halen zijn uit samenwerking tussen de cultureel-erfgoedcellen en de intergemeentelijke onroerenderfgoeddiensten.

8.2.2 Toerisme

Zeker op het vlak van de publiekswerking is Toerisme Vlaanderen een erg belangrijke speler voor de cultureel-erfgoedactoren. Heel wat cultureel-erfgoedorganisaties doen een beroep op projectsubsidies en ondersteuning van Toerisme Vlaanderen. Er is evenwel behoefte aan een meer doorgedreven afstemming over de doelstellingen en aanpak tussen beide beleidsdomeinen. Daarom wil ik de structurele beleidsdialoog versterken en de gemeenschappelijke uitdagingen samen aanpakken.

Toerisme Vlaanderen herdacht in de voorbije periode haar werking en wil zich met het Reizen naar Morgen-concept nadrukkelijker richten op een duurzaam toerisme en sterkere samenwerking met de lokale gemeenschappen en actoren. Voor de cultureel-erfgoedsector komt dat alvast tegemoet aan de vraag naar meer inspraak en inbedding in een langetermijnbeleid.

Mijn departement zal ook afstemmen met Toerisme Vlaanderen over publieksregistratie en publieksonderzoek (zie II. 1.2 Op punt stellen van de monitoring van beleidsrelevante gegevens).

8.2.3 Onderwijs en vorming

Onderwijs is een belangrijke partner voor de cultureel-erfgoedsector. Via het onderwijs is er meteen een breed bereik van kinderen en jongeren. Deze samenwerking ondersteun ik dan ook ten volle. Op dit moment werken mijn departement en het departement Onderwijs en Vorming al samen aan heel wat zaken die ook de cultureel-erfgoedsector kunnen inspireren en versterken (onder meer Dag van de Cultuureducatie, expertopleiding Cultuur in de Spiegel, het digitale platform cultuurkuur.be). Bovendien ondersteunt het Departement Onderwijs en Vorming met de dynamoPROJECTEN de samenwerking tussen scholen, kunstenaars en cultuureducatieve organisaties. Dit kunnen ook musea, archiefinstellingen of erfgoedbibliotheken zijn. Organisaties uit de cultuursector gebruiken ook het leermiddelennetwerk KlasCement om hun lespakketten bekend te maken.

Cultuur en Onderwijs bekijken op dit moment eventuele nieuwe samenwerkingsinitiatieven rond cultuureducatie. Een initiatief dat ik als minister van Cultuur met interesse volg, is de in opmaak zijnde Canon van Vlaanderen, die gedeelde kennis over geschiedenis en cultuur van Vlaanderen wil bevorderen. Ik bekijk in welke mate de Canon van Vlaanderen een rol kan spelen bij de ontwikkeling en samenstelling van de digitale collectie van het Museum van Vlaanderen. Gezien de verwantschap tussen beide projecten onderhoud ik hiervoor contact met de Canoncommissie, die de Vlaamse regering in 2020 aanstelde.

Nog binnen Onderwijs en Vorming coördineert het Agentschap voor Hoger Onderwijs, Volwassenenonderwijs, Kwalificaties & Studietoelagen de opmaak van beroepskwalificatiedossiers. Dergelijke dossiers bepalen welke competenties nodig zijn voor de uitvoering van bepaalde beroepen, en kunnen een basis bieden voor vorming en opleiding. Een betere afstemming tussen opleidingen en de arbeidsmarkt is een belangrijke finaliteit. Meest recent werd een dossier opgemaakt voor 'erfgoedregistrator'. FARO neemt hierin een coördinerende rol op voor cultureel erfgoed en bekijkt in overleg met de sector welke profielen in de toekomst voor dergelijke dossiers zinvol zijn.

8.2.4 De academische sector

Nauw verbonden aan onderwijs, maar ook aan wetenschappelijk onderzoek en innovatie, is de samenwerking met het hoger onderwijs en de academische sector.

De recente landschapstekening academisch erfgoed van de Vlaamse Interuniversitaire Raad (VLIR) toont overtuigend de nauwe banden tussen de academische sector en cultureel erfgoed. De academische sector is een cruciale partner op het vlak van expertise en onderzoek, en beheert zelf ook erg rijke collecties. Heel wat van die kennis en collecties blijven nu nog te veel buiten beeld van het cultureel-erfgoedbeleid, mede doordat het huidige Cultureelerfgoeddecreet universitaire organisaties uitsluit van werkingssubsidies. Zoals aangekondigd (zie II. 2.2.1 Collectiebeherende organisaties) herbekijk ik die bepaling bij de optimalisering van het decreet.

Nauwer samenwerken en afstemmen zou voor beide partijen een grote meerwaarde zijn. De VLIR is een logische gesprekspartner, die spreekt voor de hele groep van universiteiten. Tijdens deze legislatuur verken ik de mogelijkheden om elkaar wederzijds te versterken.

8.2.5 Digitaal Archief Vlaanderen

Digitaal Archief Vlaanderen is een initiatief van het Facilitair Bedrijf van de Vlaamse overheid. Het is een gemeenschappelijke dienstverlening voor het beheren en bewaren van digitale informatie. Deze dienstverlening is momenteel nog volop in ontwikkeling, maar staat open voor alle organisaties met een publieke taak, waardoor ze mogelijk erg relevant kan zijn voor culturele archiefwerking. Ik vraag mijn departement daarom om verdere gesprekken te initiëren en de opportuniteiten voor de cultureel-erfgoedsector meer in de diepte te verkennen.

8.3 AFSTEMMING MET ANDERE BESTUURSNIVEAUS

De steden en gemeenten nemen een grote verantwoordelijkheid op het vlak van het cultureel erfgoed op, zowel door zelf het erfgoed te beheren en te financieren, als door de lokale actoren te ondersteunen. Op beleidsniveau wil ik in dialoog blijven gaan met de steden en gemeenten. Onderwerpen waarover ik verder wil afstemmen zijn bijvoorbeeld (1) het ondersteuningsbeleid van de cultureel-erfgoedsector en het bredere veld, (2) de regierol voor een digitale transformatie en (3) de regierol voor een afgestemd depotbeleid.

Via die dialoog streef ik naar een complementair beleid, om zo de zorg voor en het omgaan met het cultureel erfgoed te versterken. Om een structurele dialoog tot stand te brengen is de Vereniging van Vlaamse Steden en Gemeenten mijn aanspreekpunt.

Specifiek voor de Brusselse context geldt dat daar heel wat overheden actief zijn op het vlak van het cultureel-erfgoedbeleid: de Vlaamse en de Franse Gemeenschap, de Vlaamse en Franse Gemeenschapscommissie, de negentien gemeenten en het Brussels Hoofdstedelijk Gewest. De Vlaamse Gemeenschapscommissie blijft voor mij de prioritaire gesprekspartner in Brussel, maar uiteraard zet ik waar zinvol ook in op afstemming met de andere betrokken overheden. Ik heb daarbij bijzondere aandacht voor het complexe cultureel-erfgoedlandschap in Brussel.

Tot slot heeft ook de federale overheid een aantal bevoegdheden met belangrijke weerslag op de cultureel-erfgoedsector. Binnen de Interministeriële Conferentie Cultuur acht ik het wenselijk om over diverse punten in overleg te gaan, waaronder (1) de aanpak van de coronacrisis, (2) de socio-economische positie van de cultuurwerkers, (3) de vernieuwde federale bewakingswet en de problematiek voor musea en (4) beheer van de Collectie Belgische staat in samenwerking met de gemeenschappen. De federale overheid is zelf beheerder van bijzonder belangrijke collecties en cultureel-erfgoedorganisaties (onder meer de federale musea, het Rijksarchief, de Koninklijke Bibliotheek en het Koninklijk instituut voor het Kunstpatrimonium). Voor Vlaamse organisaties zijn dat erg relevante partners om mee samen te werken. Waar zinvol en mogelijk ben ik bereid het gesprek te faciliteren over de mogelijkheden tot meer samenwerking.

III. UITVOERING VAN HET CULTUREELERFGOEDDECREET

In het vorige deel gaf ik de prioriteiten voor de komende beleidsperiode in acht thema's. Die beleidsprioriteiten gaan in op de uitdagingen voor de cultureel-erfgoedsector. Ik verduidelijkte per prioriteit de stappen die ik zelf neem voor de versterking van het cultureel-erfgoedbeleid en formuleerde de verwachtingen naar de cultureel-erfgoedorganisaties. In dit derde en laatste deel maak ik duidelijk op welke wijze die prioriteiten en verwachtingen worden getoetst bij de beoordeling van de aanvragen. Eerst ga ik evenwel in op de geplande optimalisering van het Cultureelerfgoeddecreet.

1 OPTIMALISERING CULTUREELERFGOEDDECREET

Het Cultureelerfgoeddecreet is het belangrijkste instrument van de Vlaamse overheid voor het ondersteunen van de cultureel-erfgoedsector, vooral door middel van het toekennen van werkingssubsidies en projectsubsidies. De voorbije twee decennia werd het regelgevend kader voor de verschillende types cultureel-erfgoedorganisaties steeds meer op elkaar afgestemd. Het Cultureelerfgoeddecreet van 2017 vatte voor het eerst alle types werkingen onder een gemeenschappelijke koepel.

De voorbije jaren evalueerde mijn departement het Cultureelerfgoeddecreet van 2017 grondig. Dit gebeurde in samenspraak met de beoordelaars en de aanvragers. Uit de evaluaties blijkt dat het decreet een robuuste basis biedt voor het kwalitatief beoordelen voor alle types werkingen. Wel kwamen er een aantal verbeterpunten naar voren, vooral rond de procedures en de toetsing van de criteria, die een decretale wijziging vereisen.

Parallel startte mijn departement met de afstemming tussen de drie grote cultuurdecreten: het Cultureelerfgoeddecreet, het Kunstendecreet en het decreet Sociaal-Cultureel Werk. Deze 'herijking' zal de cultuurdecreten procedureel meer op elkaar afstemmen, terwijl de ruimte voor sectorspecifieke differentiatie behouden blijft. Bij de herziening van het Cultureel-erfgoeddecreet zullen waar mogelijk dezelfde formuleringen en definities gehanteerd worden als in de andere cultuurdecreten.

Daarom acht ik het noodzakelijk om het komende jaar het Cultureelerfgoeddecreet te optimaliseren. De inhoudelijke krachtlijnen van het huidige decreet blijven dezelfde. De wijzigingen focussen op het bijschaven van de procedures, het verminderen van de plan- en werklast en de afstemming met de andere cultuurdecreten.

De voornaamste geplande wijzigingen zijn:

- een ondersteuningsmethodiek voor de eigen instellingen van de Vlaamse overheid op basis van de noden en bijzondere relatie met deze instellingen;
- een nieuwe procedure voor de aanduiding van cultureel-erfgoedinstellingen, naar analogie met het Kunstendecreet;
- het bestaande indelingssysteem bij het regionale en landelijke niveau van onbepaalde duur maken, met periodieke evaluatie. Dit betekent een belangrijke vermindering van plan- en werklast, zowel voor de aanvragende collectiebeherende organisaties als de beoordelaars;
- het wegnemen van de financiële bovengrens voor de subsidiëring van regionaal ingedeelde organisaties;
- de mogelijkheid voor subsidiëring van organisaties die cultureel-erfgoedwerking uitvoeren als onderdeel van een ruimere overkoepelende werking (zoals het geval is voor openbare en universitaire erfgoedbibliotheken en voor stadsarchieven);
- een plaats voor de cultureel-erfgoedtijdschriften;
- aandacht voor goed bestuur;
- aandacht voor regionale en bovenlokale projectondersteuning, in zoverre ondersteuning niet mogelijk is via het Bovenlokale Cultuurdecreet.

Verder omvat de optimalisering ook het op punt stellen van de decretale beoordelingscriteria voor werkings- en projectsubsidies. Ik vraag mijn departement om, in samenspraak met de adviescommissie cultureel erfgoed, blijvend in te zetten op de bevindingen uit de evaluaties, en de procedures en het draaiboek te optimaliseren.

Het is mijn bedoeling om de volledige decreetswijziging op punt te hebben tegen de zomer van 2022. De wijzigingen zullen dan enkele maanden voor de indiendatum van de erfgoedronde 2024-2028 goedgekeurd worden. Tussentijdse communicatie- en inspraakmomenten met het cultureel-erfgoedveld over de concrete wijzigingen worden voorzien.

2 TOETSING BELEIDSPRIORITEITEN

De toetsing van de beleidsprioriteiten en verwachtingen uit deze visienota zal op twee manieren gebeuren in de beoordeling van aanvragen.

2.1 NADERE BEPALING BIJ DECRETALE CRITERIA

Ten eerste geven deze prioriteiten en verwachtingen nadere bepaling aan de verschillende decretale criteria op basis waarvan aanvragen getoetst worden. In deel 2 formuleer ik heel wat verwachtingen omtrent diverse aspecten van de werking. Deze verwachtingen gelden voor alle types gesubsidieerde organisaties, tenzij anders aangegeven. Uiteraard moet hier rekening gehouden worden met de aard van de werking, het indelingsniveau en de eigenheid van de organisatie.

Zoals aangekondigd start ik de procedure om het Cultureelerfgoeddecreet te optimaliseren. Dit betreft geen grote wijzigingen, wel verbeteringen aan de bestaande procedures en het opvangen van lacunes. Deze optimalisering zal ook impact hebben op de formulering van de beoordelingscriteria. Ter voorbereiding van de aanvraagronde 2024-2028 zal mijn departement een overzichtstabel opstellen, die de verwachtingen uit deze visienota duidelijk koppelt aan de vernieuwde criteria voor werkingssubsidies. Mijn departement communiceert hierover naar aanvragers en beoordelaars.

2.2 AANDACHTSPUNTEN VOOR CRITERIUM STRATEGISCHE VISIENOTA CULTUREEL ERFGOED

Ten tweede is er in het Cultureelerfgoeddecreet voor alle types subsidies een afzonderlijk criterium opgenomen omtrent ‘het beantwoorden aan de Strategische Visienota’. Dit criterium toetst specifieke aandachtspunten. Het is niet de bedoeling hier de inzet op alle prioriteiten en verwachtingen opnieuw te toetsen. Het gaat om aandachtspunten die op basis van de analyse van de uitdagingen urgent of prioritair blijken en waaraan ik bijzonder belang hecht.

Volgende aandachtspunten gelden zowel voor werkings- als projectsubsidies en voor alle types organisaties, zowel bij de uitvoering van de functies als bij de ondersteuning van andere actoren hierbij:

Inzet op een rijk en divers cultureel-erfgoedlandschap: samenwerking en netwerking – ook internationaal	Het project/de werking besteedt prioritaire aandacht aan samenwerking en netwerken. Voor alle soorten werking gaat daarbij bijzondere aandacht naar: - internationale samenwerking en netwerking, met name bij de cultureel-erfgoedinstellingen en de landelijke spelers; - het afstemmen over gezamenlijke uitdagingen, het zoeken naar gedeelde oplossingen en het initiëren of deelnemen aan netwerken hiervoor. Voor dienstverlenende organisaties gaat bijkomend bijzondere aandacht naar: - de wijze waarop de werking afgestemd is met andere dienstverleners.
Erfgoedzorg centraal	Het project/de werking besteedt prioritaire aandacht aan zorg voor erfgoed. Voor alle soorten werking gaat daarbij bijzondere aandacht naar: - digitale collectieregistratie; - waarderen; - herbestemmen; - herkomstonderzoek; - het verzekeren van kwalitatief behoud en het omgaan met calamiteiten; - het afstemmen van immaterieel erfgoed- en collectiewerking.
Aanmoedigen en versterken van de digitale transformatie	Het project/de werking gaat op een kwaliteitsvolle wijze aan de slag met digitale processen in het geheel van de werking. Het ontwikkelen van een realistische visie en strategie vanuit de structurele werking, is daarbij in de eerste plaats belangrijk. Ook projectaanvragen moeten gekaderd zijn binnen een dergelijke visie en strategie en tot stand komen in afstemming, en/of onder begeleiding van dienstverlenende spelers die de digitale transformatie van de sector ondersteunen.
Iedereen voor erfgoed, erfgoed voor iedereen	Het project/de werking zet in op: - het versterken van het participeren; - het verbreden van het bereik, ook naar moeilijker bereikbare doelgroepen; - een kwaliteitsvol aanbod voor en het betrekken van kinderen en jongeren.

//

Het criterium met betrekking tot het beantwoorden aan de Strategische Visienota wordt samen met de andere criteria getoetst en bepaalt dus mee de globale beoordeling en eindscore van een aanvraag. Uiteraard wordt bij de concrete invulling rekening gehouden met de aard van de organisatie en -bij aanvragen voor werkingssubsidies- het indelingsniveau. Voor de werkingssubsidies wordt de wijze waarop de aanvraag inzet op het geheel van de aandachtspunten getoetst, voor de projectsubsidies wordt het inzetten op één of meer van de geformuleerde aandachtspunten getoetst. Gezien de aandachtspunten vaak de basistaken van de organisatie betreffen, geldt bij projectaanvragen dat duidelijk geargumenteerd moet worden waarom het project binnen de structurele werking niet gerealiseerd kan worden.

De mate waarin de aanvraag inzet op de prioriteiten zal zeker bij de projectsubsidies ook in rekening gebracht worden bij de selectie van projecten en het bepalen van het subsidiebedrag, indien er onvoldoende budget is om alle positief beoordeelde aanvragen (volledig) te honoreren. Dit geldt enkel voor de vergelijking van projectaanvragen met een gelijke eindbeoordeling. Ook bij onvoldoende budget weegt de globale eindbeoordeling dus steeds sterker door dan het beantwoorden aan de prioriteiten.